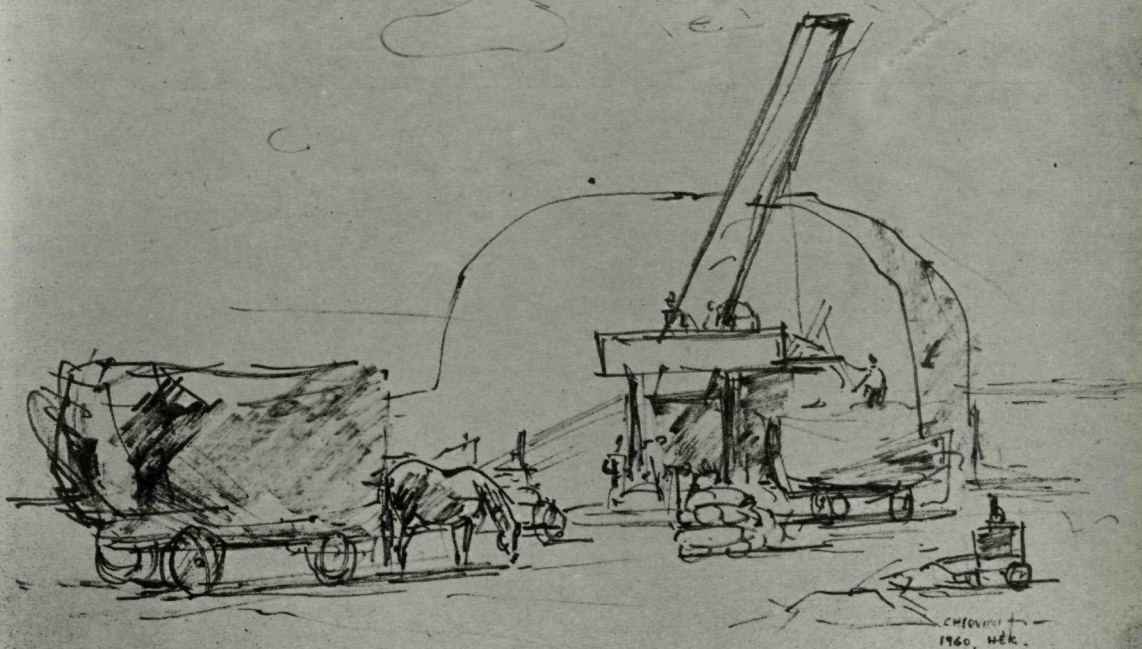

JÁSZKUNSAĞ

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT SZOLNOK MEGYEI SZERVEZETÉNEK FOLYÓIRATA

1960. SZEPTEMBER

VI. ÉVFOLYAM 3. SZ.

Hazafias nevelésünk néhány problémája

Iskolai és iskolán kívüli nevelésünk egyik kevésbé megoldott problémája a szocialista hazafiságra nevelés, a nacionalizmus elleni tervszerű küzdelem. Hiba lenne azt mondani, hogy a szocialista hazafiság érzése megyénk dolgozóiban még nem vert mély gyökeret, hiszen az a tény, hogy megyénk mezőgazdaságának szocialista alapokra helyezésével egyidőben a mezőgazdasági terméseredményeket fokozni tudtuk, hogy a baromfitenyésztést eddig lehetetlennek tartott mértékben szélesítettük, hogy az öntözést nagyban kiterjesztettük, bizonyítja: dolgozóink jelentős része nemcsak részt vesz ebben a munkában, hanem lelkesedik is, áldozatot vállal, egy szóval a munka frontján nagy hőstettet hajt végre éppúgy, mint ahogyan küzdelmekkel teli múltunk során a jobb életért, a haladásért harcolt Dózsa, Kossuth, Petőfi, Schönherz, Ságvári, Hámán Kató és történelmünk sok-sok alakja.

Ezek az eredmények viszont nem takarhatják el azt a szomorú tényt, hogy az 1956-os ellenforradalomban a hazafiság jelszavát — ha átmenetileg is — sikeresen használták fel népünk ellenségei saját, a nép érdekeivel ellentétes, haladást gátló céljaink elérésére.

Az ellenforradalom leverése óta a nacionalizmus' természetesen erősen háttérbe szorult, de új formában, pontosabban a Horthy-fasizmus 25 éves uralma idején alkalmazott „enyhébb nemzetnevelő módszerek” átmázolásával igyekszik fékezni előrehaladásunkat, a szocialista hazafiság gyorsabb kialakulását. Erre azért van szüksége, mert a vad irredentizmus ma már nem hatásos. Egyre kevesebben hisznek abban, hogy jobb életünk alapja az, ha „megsüvegei a magyart mind a német, mind az oláh, mind a tót”. Eppen ezért kerülnek előtérbe a nacionalizmus terjesztésének újabb módszerei.

Megyénkben a nacionalizmus „enyhébb” nemzetnevelő módszere gazdasági jellegünkből fakadóan a Horthy-fasizmus idején is a „paraszti őserőre”, a „paraszt igazi magyarságára” való hivatkozás, a narodnyikizmus volt. Csak a paraszt az igazi magyar — hangoztatták, és éppen ezért a parasztság „ősi” jellemvonásait: „a türelmet, a szerénységet, a megalázkodást” igyekeztek a munkásság körében is elhinteni. A népművelés célját is ennek érdekében a következőképpen határozták meg: „Fontos feladat a néptől elszakadt és a nemzetköziség szellemétől átítatott városi munkásság kulturális ráeszméltetése... hogy ők nemcsak a mindennapi kenyérért dolgozó nemzet-tagok, hanem ettől sokkal többek: e haza földjén *élni és halni tudó MAGYAROK*”. (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye iskolán kívüli népművelésének története, 1943. 56. oldal.)

A magyaros ruhaviselet, a kenyéradók mély tisztelete, a magyar virtus, a népi tánc, népi zene az, ami a nacionalista népművelés szerint összetarthat bennünket, magyarokat, mert a parasztleányok és lányok előadásában előadott népi tánc és népzene „megrezdíti a testvérszív húrjait, melynek révén a hallgatóság megtelik magyaros büszkeséggel”. Így és ehhez hasonló módon próbálták a „népművelés” finomabb fegyverével elterelni a figyelmet a munkásság és a parasztság közös nyomorúságáról, az elnyomottságról.

Szolnokon megkülönböztetett előzékenységgel igyekeztek foglalkozni a MAV-műhely munkásaival és a leventékkel, illetve ezek hazafias nevelésével. „Természetes is ez, hiszen a kommunizmus borzalmai éppen Szolnokon viharzottak át a legerősebben.” (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye; iskolán kívüli népművelésének története, 1943. 102. old.) Ennek ellensúlyozására, a „kommunista vihar” kiirtására

törekedtek. „Évről-évre juttatunk nekik néhány maradandó hatású élményt jelentő ingyenes előadást: Észak felé, Kelet felé, Erdély, Ez Magyarország.” (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye iskolán kívüli népművelésének története, 103. oldal.) Ezek az ingyenes előadások törekedtek arra, hogy a nacionalista, sovíniszta életszemlélettel eltereljék munkásaink és ifjúságunk figyelmét a saját jobb életükért való harcról.

Sajnos, szocialista hazafiságra nevelésünk közvetlen elődje ez a mélyen egoista, nacionalizmussal fertőzött hazafiság volt, melynek hatását bizonyos mértékig még ma is érezzük. Megyénkben a termelősövetkezetek nagyarányú létrehozása idején bukkant fel újból erőteljesebben a nacionalizmus. Természetesen a narodnyikizmus köntösében, ami demokratikusabb, finomabb forma, mint a fasiszta jellegű nacionalizmus. Különösen falusi értelmiségünk egy része, mely a népi írók művein nevelkedett, hangoztatja azt a helytelen nézetet, hogy a parasztság akkor lenne egyenrangú szövetségese a munkásosztálynak, ha a proletár-állam a termelősövetkezeteknek éppen úgy ingyen építené meg a gazdasági épületeket, mint ahogyan a munkásoknak is ingyen építi a munkahelyeket, a gyárakat.

Mi az oka annak, hogy napjaink haladást gátló burzsoá-nacionalista nézetei helyenként még termékeny talajra hullanak? Elfogult és nagyon egyoldalú indoklás az, ha csupán a fasiszta Hortly-rendszer minden területre kiterjedő fasiszta-nacionalista propagandáját tesszük mindezért felelőssé, hiszen a mi munkánknaq is lényeges fogyatékossága volt — időnként jelenleg is az —, hogy elsősorban a nacionalizmust, mint ideológiát támadjuk, viszont sokkal kevesebb energiát fordítunk a szocialista hazafiság formálására.

A szocialista hazafiságra nevelés területén gyorsabb előrehaladásunk egyik feltétele, hogy megszüntessük az egyoldalú múltbafordulást, és haladó hagyományaink ápolásának sorát ne zárjuk le az 1848-as szabadságharc emlékeivel. Az igaz ugyan, hogy kommunista mártírjainkról megenlékező táblák, kisebb szobrok már jelentős számban találhatóak megyénkben, de ezek nevelő értékének felhasználása sem felnőtt dolgozóink, sem ifjúságunk erkölcsi arculatának formálásában nem kielégítő még. Szolnokkal szinte egygyéforrt már a Damjanich-kultusz — ami alapjában véve helyes —, ugyanakkor azonban nagyon kevesen hangoztatják, hogy itt, Szolnokon Szamuely Tibor verte le a proletárhatalom ellen fellázadt és szervezkedő fehéreket. Pedig Szamuely és a kommunisták harca egyenes folytatása Damjanich harcának, hiszen a magyar nép függetlenségéért, jobb életéért folyt.

Hazafias nevelés nem képzelhető el erős érzelmi hatások nélkül. Eppen ezért, ha nem akarunk a múltbafordulás hibájába esni, történelmi példaképeink sorát ki kell egészíteni azokkal a haladó gondolkodású emberekkel — elsősorban kommunistákkal —, akik nehézséget, félelmet nem ismerve vállalták a harcot népünk jobb életéért. Megyénkben is nagyon sok lehetőség kínálkozik a fasiszta Hortly-uralom kegyetlenségeinek és a kommunisták hősi, félelmet nem ismerő harcának bemutatására. Szolnokot nem ismerheti igazán az, aki nem látta még és nem róta le kegyeletét a Megyei Tanács előcsarnokában elhelyezett kommunista emléktáblánál, aki nem tudja, hogy a Tanácsköztársaság kikiáltása után elsők között a szolnoki munkások fellegvárában, a MÁV-műhelyben alakult meg a vörös őrség. A MÁV-műhelyhez különben az internacionalizmus szép példája is kapcsolódik, hiszen az ott dolgozó hadifoglyok egyöntetűen harcba indultak a magyar proletárok államának megvédéséért. Sztyepán Korcov orosz hadifogoly, műhelyi munkás, a vörös hadsereg toborzásakor a következőket mondotta: „Tik sokkal többen vagytok magyar elvtársak, tik háromszáznál is többen menni harcolni, mink ruszki 150-en menni vörös katonának a gyárból. Csak a betegek maradni”. (Szolnok megye 1918—1919-ben, 90. oldal. Sajtó alatt.)

Megyénk történetéhez, hazafias nevelésünkhöz elengedhetetlenül hozzá tartozik, szerves része annak a Szapárfalu mellett lévő Okányi-féle kastély gyászos története is. Tudni és hirdetni kell, hogy ott, ahol ma vidám gyermekek játszanak, egyszerű kőoszlop emelkedik és hirdeti, hogy néhány évtizeddel ezelőtt kommunisták vére folyt, akiket cigánybanda zenéjére vertek véresre, kínoztak halálra csak azért, mert népünk boldogabb, igazibb életéért, egy igazságosabb társadalmi rendért harcoltak.

Csak ezeken a harcokon keresztül lehet igazán megmutatni napjainkat, a má kemény küzdelmét jobb életünkért, és csak így nem lóg majd a levegőben szocialista hazafiságra nevelésünk, hanem elléphetetlen szálakkal kapcsolódik egész történelmünk leghaladóbb mozgalmaihoz, hős példaképeinkhez, Budai-Nagy Antalhoz, Dózsaóhoz, Zrinyi Ilonához, Kossuthhoz, Petőfihez, Hámán Katóhoz, Ságvárihoz és a sok-sok névtelen kommunista hőshöz.

A hazafias nevelést nem lehet túl korán kezdeni, hiszen a kisgyermek értelmének kibontakozásával fejlődik, erősödik a hazaszeretet érzése is, ami odaköti szülőföldjéhez, majd tágul a kör, és a falu szeretete kibővül a megye, az ország szeretetével. Ezt a munkát azonban a szülőknek és az iskoláknak egyaránt tervszerűen kell végezniök. A haza persze túlnó a város, a megye határán. Eppen ezért a várost, a megyét az igazsághoz híven kell megismertetni, mert csak így alapozhatjuk meg a szocialista hazafiságra nevelést. Ezt csupán azért említem, mivel a megyénkről készült — „Kiegészítés az általános iskola IV. osztálya számára készült földrajz-könyvhöz” — segédkönyv 1959. évi „javított” kiadása is, sok más hibája mellett, csaknem teljes egészében megfelelkezik arról, hogy Szolnok megyéhez helyhez kötötten hozzátartoznak a munkásmozgalmi hagyományok is. Enélkül nehezebben tudjuk megismertetni, megszerettetni a Járműjavítót, a Kénsavgyárat, a jászberényi üzemeket, a termelőszövetkezeti megye mindennapos hősi harcát, s ennek a harcnak tevékeny részeseit, a lelkes dolgozókat. Amikor viszont átlépünk megyénk határán, s megismertetjük hazánk történelmi nevezetességű helyeit, akkor Eger, Sárospatak, Pécs, Esztergom, Kőszeg mellé oda kell sorolni Sztálinvárost, Komlót, Kazincbarcikát, Inotát is, hiszen ezeknek a helységeknek építői épp úgy bevették nevüket a magyar történelembe, épp úgy cselekvő részesei, alkotói a haladásért folyó harcnak, mint Dobó, Jurisics s Rákóczi voltak.

A haza tájainak s embereinek, új, nagyszerű eredményeinknek ismertetésével növelni kell a kizsákmányolás megszüntetése és szocialista építésünk eredményei felett érzett büszkeséget. Hazafias nevelésünk napjainkban azonban a nacionalizmus fertőjébe csúsznék, ha a „másnál különbség”, a „magasabbrendűség” hangjával tenénk ezt. Ha büszkék vagyunk saját győzelmeinkre, épp úgy büszkeséggel kell hogy eltöltsenek bennünket más, szocializmust építő országok nagyszerű eredményei, a gyarmati népek szabadságharcai is, mert eddigi eredményeink forrása és további sikereink biztosítéka nemcsak a mi lelkes hazafiságunk, hanem a szocialista tábor egysége, ereje és a világ minden dolgozójának támogatása is.

Majoros Károly

Tegyük védett területté, arborétummá a tiszakürti parkot!

A Tiszazug K—Ny-i irányú felező tengelyén fekszik *Tiszakürt*. Közvetlenül a falu mellett terül el a majdnem 30 kat. holdas park, melyet még a XIX. században telepített a szarvasi Bolza grófokkal rokon *Bolza József*. Hozzáértő, jóízű kertészét Erdélyből — Székelyföldről — hozta ide: *K. Tompa Lászlót*, aki segítette megvetni a szép park alapjait. A park szerényebb és kisebb mása a szarvasi arborétumnak. A Bolzák a fák változatossága mellett a virágok, légyszárú növények, bokrok, cserjék változatosságára is törekedtek. A fiúnevelő intézetté átalakított kastély előtt valamikor hatalmas rózsaaág volt rengeteg rózsafélével tarkítva, a nagy díszkert akácfélékkel, főleg lilaakáccal kerítve. A park EK-i szélén fácánost, a DNY-i szélén teniszpályát és pavilont telepítettek. (Ez utóbbi helyén épült 1960-ban a szabadtéri színpad, mely sajnos, máris elhanyagolt állapotban van: kissé megsüllyedve, körülötte papírosdarabok százai eldobálva.) A kastély előtt létesített Bolza József két pálmaházat is: ezek süllyesztett melegházaiban szubtrópusi és trópusi növények díszlettek. A növénykedvelő gróf ritka virágokat és primőrzöldegeket is termelt. A parkban állandó alkalmazottként főkertész és erdőőr dolgozott. Az utolsó erdőőr, Köböl János 1960-ban halt meg. A főkertész mellett ún. „kertészbojtárok” tevékenykedtek. Olyan nagyarányú mag- és termésgyűjtés, csemetenevelés kereskedelmi célokra, mint a szarvasi arborétumban, Tiszakürtön nem volt. Bolza elsősorban saját gyönyörűségére telepített, és erősen őrködött afelett, hogy idegenek ne tehessék be oda a lábukat.

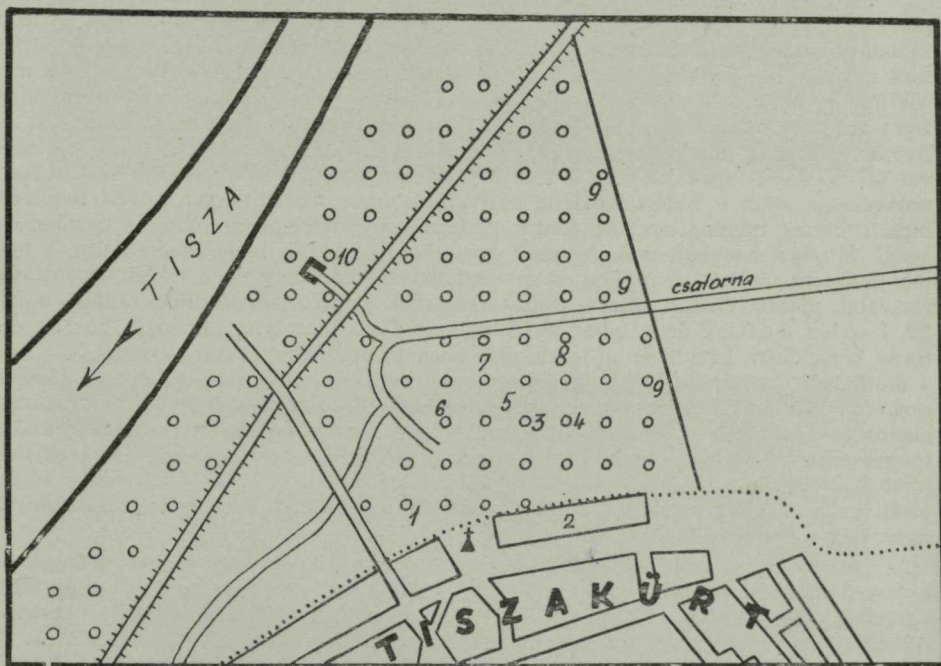
1945 után megváltozott a helyzet. A Bolza-földeket (1935-ben 3400 kat. hold) felosztották, a park pedig a tiszakürtiek kezébe került. Azóta szabad a bejárás, a séta, a pihenés, a gyönyörködés a hatalmas fák árnyékában (tölgy, kőris, platán, dió, nyír, nyár, tiszafa, különböző fenyők, stb.), a legrekkenőbb nyáron is üdezőld, füves tisztásokon. Eddig nem is lenne baj, ha ezt a népvagyont kellően meg is védték volna, vigyáztak volna rá, sőt gyarapították volna, az anyagi lehetőségeket hasznosították volna. De eltűntek a kerítések, a pálmaházak, pavilon, fácánok, teniszpálya, rózsakert, és eltűnt rengeteg fa is! Az elmúlt évek során magam is láttam, amikor hatalmas fákat vágtak ki, felesleges „ritkításokat” végeztek, s a hatalmas fenyőfákat karácsony tájékán büntetlenül csonkolták „karácsonyfá”-nak. Ma már nehéz megállapítani a kivágott fák számát, fenyőt meg lecsonkolás nélkül nem lehet látni. Kétségbeesett segélykiáltásként merednek a levegőbe a megcsúfolt fenyők, vádolva a lelketlen, embertelen, a népvagyont semmibe vevő fapusztítókat! Az itt „folyó” barbár erdőirtásról már 1954-ben írtam, és felhívtam az illetékesek figyelmét, javasolva, hogy szüntessék meg a park pusztítását. (Jászkunság, 1954. dec. hó, I. évfolyam, 3. szám, 7—12. oldal.)

Pedig tenni kell valamit, mert ez a park igen sokoldalúan tudna hozzájárulni gazdasági és tudományos életünk fejlesztéséhez, az Alföld, elsősorban Szolnok megye fásításához, erdősítéséhez, az emberi élet megszépítéséhez, a pozitív tájformáláshoz, ha védett területté nyilvánítanák, és arborétummá fejlesztenék. De a védett területté nyilvánítás nemcsak pusztá rendeletet értek, hanem mai jogi, társadalmi, stb. lehetőségeink minden eszközével érvényt is kell szerezniük egy esetleges rendeletnek, határozatnak, és e rendelet, határozat nyomán pezsgő életnek kell megindulnia a leendő tiszakürti arborétumban! (Arborétumon olyan területet értünk, amelyen

különböző talajokon a vidék és más, eltérő éghajlatú és talajú területek fáit, cserjéit, bokrait, növényeit nevelik, tudományos kísérleteket folytatnak, csemetekertet létesítenek, magvakat és terméseket szállítanak más területekre.)

Miért égetően szükséges a tiszakürti park arborétummá fejlesztése, védett területté nyilvánítása?

1. Korszakunk egyik döntő tudománya a biológia és ennek sok segéd- és alkalmazott tudománya: növény- és talajföldrajz, erdőszet, növénynevelés, agrobiológia, agrokémia, mikroklimatológia, botanika, stb. Ez az arborétum, mint tudományos intézmény sok célszerű kísérlettel járulhatna hozzá biológiai és talajtudományi ágaink fejlődéséhez, ezek gyakorlati alkalmazásához, az alföldi táj pozitív megváltoztatásához. Nézzünk csak egyet példaként: az erdősítés tudományát! Tiszakürt község és a Tisza-gát között fekvő leendő arborétum fiatal folyami öntéstalajon települt, de van ezen a kis területen már lazább, szénsavas meszet tartalmazó altalajú, vastag humuszú talaj is, sőt sötétszínű, agyagos, mésztelen, erősen kötött réti agyagtalaj is. Ez utóbbi aszálykor még a dúslombú tölgyfák alatt is kemény rögökre repedezik. Nos, Szolnok megye bővelkedik az itt leírt talajnemekben, s ezen a változatos talajkomplexumon csodálatosan szép, hosszú évek barbár pusztításai után is változatos, hatalmas péld-

A tiszakürti park és környéke.

Mérték: kb. 1 : 6250.

1. Szabadtéri színpad. — 2. Fiúnevelő Intézet (volt Bolza-kastély). — 3. Tiszafa. — 4. Szelídgesztenyefa. — 5. Sportpálya. 6 Csonkolt ezüstfenyők. — 7. 25 m-es lombkorona átmérőjű platán. — 8. Csonkolt fenyők. — 9. Dió-törgy-társulás, nyírfák és csatorna a „Nagy árok tava” nevű Tisza-morotvában. — 10. Szivattyútelep.

dányokkal tömegesen rendelkező erdőszigetet sikerült létrehozni. Megvalósult, élő példa Szolnok megye erdősítési perspektívájához! Szerencsés módszer volt itt átvenni a szarvasi arborétum gyakorlatát: idegen tájak magvait, 1–2 éves csemetéit ültetni el később kivágásra ítélt nagyobb fák árnyékában. Így az aszályos Közép-Alföld éghajlati viszonyaihoz igen jól alkalmazkodott fiatal hajtások hatalmas fákká nőttek.

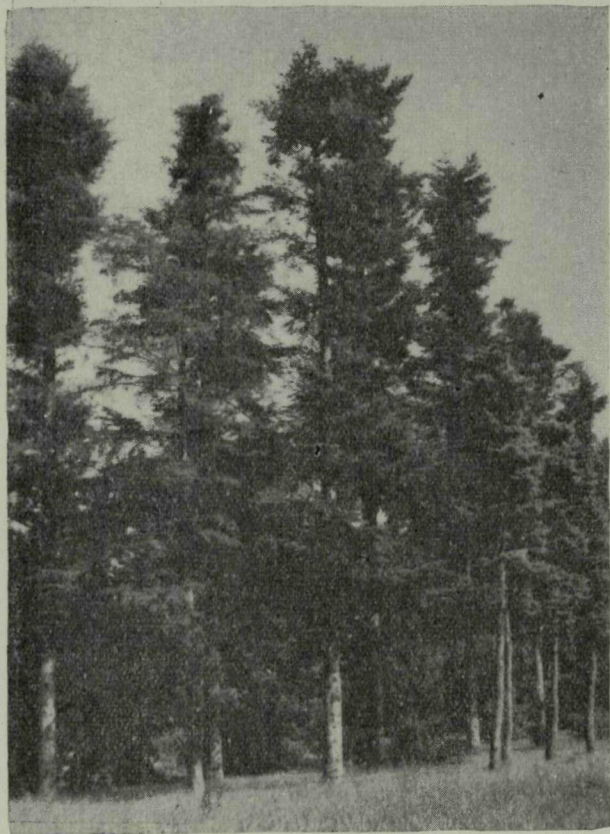
A szarvasi és tiszakürti arborétumok a legjobb bizonyítékok arra, hogy meg lehet honosítani sokféle idegen haszonfát az Alföldön, s ezek magvait, terméseit, fiatal cseméitét tovább lehet adni a többi alföldi tájnak, ahogyan ezt Szarvason is csinálják.

2. A felnövekvő nemzedék szellemi fejlődése szempontjából nem közömbös az sem, hogy a Tiszazug és a Közép-Tiszavidék (sőt távolabbi területek!) tanulóifjúsága minél több ilyen biztató jelet lásson: higgyenek az Alföld nagyarányú erdősíthetőségében, lássák ehhez az élő, funkcionáló példákat, és maguk is kedvet kapjanak ilyen pályákhoz, munkálatokhoz. Ugyancsak hasznos és eredményes látogatásokat tehetnek itt egyetemi, főiskolai és akadémiai hallgatók, tudományos szakemberek is. Nem arról van szó, hogy egészségtelen versenyt támasszunk pl. Szarvasnak, Vácrátót-nak, Debrecennek, stb.-nek, hanem a *változatokat, a lehetőségeket* kell szaporítanunk, és ezeket meg is kell mutatnunk azoknak, akik egykor a helyünkbe lépnek.

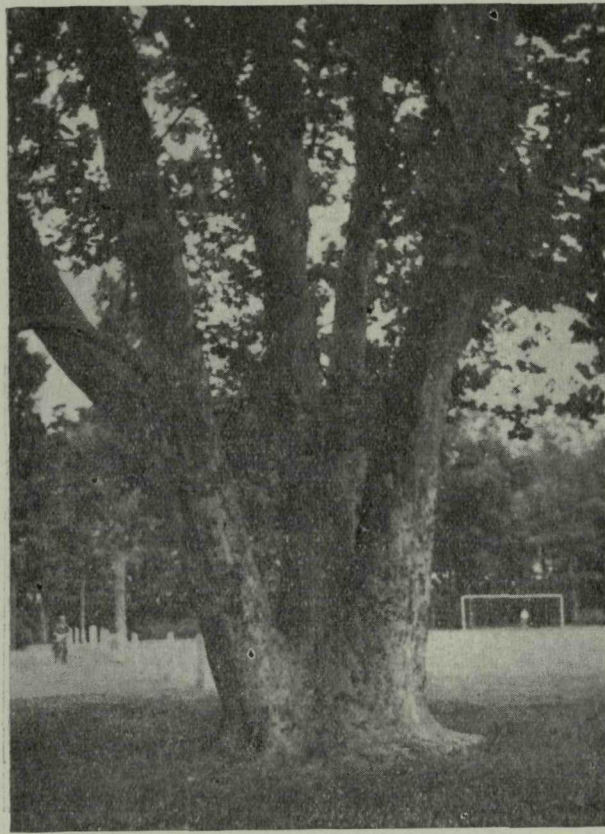
3. Nem lehet elhanyagolni a leendő arborétum gazdasági jelentőségét sem. Magvak, termések begyűjtése, csemetekert létesítése, dugványozási, oltási lehetőségek megteremtése, s ezeken keresztül az Alföld erdősítésének elősegítése: olyan cél, ami jövedelmet, visszatérülést is jelent, de előbbre viszi az Alföld erdősítési problémáinak megoldását is, haszonfa-szükségletünk kielégítésének emelését.

4. Igen sok előremutató dolgot (tudományos és gyakorlati-mezőgazdasági szempontból egyaránt) megtudhatnánk a park élete és fejlődése, nemkülönben a benne kialakult mikroklíma közötti viszonyokról, ha a Szegedi Tudományegyetem Éghajlat-tani Intézete itt is végezne a tenyészidőszakban néhány éven keresztül részletes mikroklíma-vizsgálatokat, mint Tiszazug mellett tették néhány évvel ezelőtt. (Benedek Éva: Mikroklímakutatás a Tiszazugban. Földrajzi Értesítő, 1954. év 3. füzet, III. évfolyam, 544—553. oldal.) Ugyancsak célszerű lenne 4—5 áost és lezárt kút segítségével talajvízszint-ingadozásokat is mérni. Allandó meteorológiai állomás felállítására szükségessé válik a védett területté nyilvánítás után, nemkülönben növényfenológiai megfigyelések megindítása, de fontos gyógynövény betelepítési munkát is lehet végezni. Mindezt azonban csak nyugodt körülmények között lehet megcsinálni, a park mai állapota mellett nem. Fontos és eredményes már most is a növényasszociáció-vizsgálat, megfigyelés. A tölgy—diófa-társulás pl. gyönyörűen díszlik és fejlődik a park EK-i szélén a „Nagy árok tava” nevű egykori Tisza-morotván keresztül húzódó csatorna környékén. Látjuk tehát — de más hasonló példából is tudjuk régóta —, hogy a diófa igen szereti az ártéri talajokat. Akkor viszont miért nem telepítjük tömegesen ezt a sok szempontból fontos és nehezen pótolható haszonfát? A szomorúfűznek gigantikus példányát láthatjuk itt, nemkülönben pompásan fejlett nyírfákat (másik fontos haszonfánk!). A nagyüzemi mezőgazdaság igen megkönnyítené és meggyorsítaná Szolnok megye hasonló talajú és fekvésű területein a diófa nagyarányú telepítését. Ez a javaslat nemhogy nem áll ellentétben Alföldünk erdősítési céljaival, de egyenesen elősegítené azt!

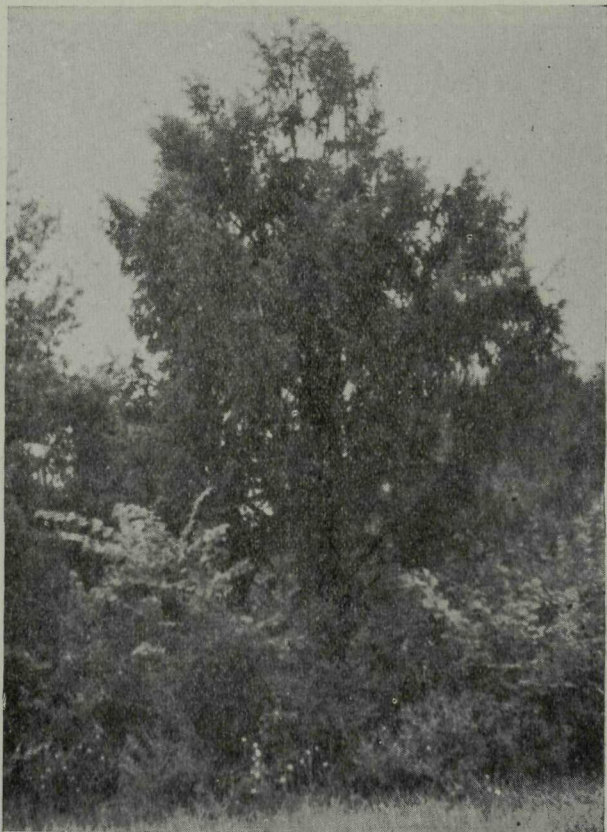
A dr. Kakas József-féle Alföld-erdősítési tervterkép széles pásztát irányoz elő a Tisza alföldi szakaszán. De nemcsak a Tisza 2 gátja közötti, az ún. hullámtéren, hanem a gátak külső lábánál is, ahogyan ez kicsiben Tiszakürtnél is megvan. Az ÉNy-i és északias irányú szelek pusztításának megfékezése fontos és sürgős célunk, ezért kell minél hamarabb védőerdősávokat, szélvédő fasorokat telepítenünk. A Tiszazugban éppen fontos és gazdaságos lenne a tiszakürti tapasztalatok alapján az ÉK—DNY-i és É—D-i irányú védőerdősávok telepítése a Tiszától keletre — mindjárt a Tisza-gáttól kezdve az első védőerdősávot —, mivel így a Tiszazug finom mész homokját még jobban meg tudjuk védeni a szél szállító és szárító ereje ellen. A Tisza-gát keleti szélére javasolt és tervezett első védőerdősáv telepítéséhez Tiszakürt adja a példát, csak „másolni” kell! A második védőerdősávot nagyjából ott kell telepíteni, ahol a Tiszazugon keresztül húzódik a műút Martfű—Tiszaföldvártól Tiszasas—Csépaig. Ez az út nagyjából ÉK—DNY-i irányú, tehát az ott telepített második védőerdősáv az ÉNy-ias szelek ellen jó védelmet jelentene. A harmadik védőerdő-csoportot a tiszazug lappelhomokfoltok körül kell telepíteni, hogy ezt a kiváló, mézben gazdag, humuszos homokot még biztosabb alapjává tehesük a nagyarányú szőlő-, gyümölcs- és zöldségtermelésnek. Ne feledjük el, hogy Szolnok megye, ill. gazdasági-földrajzi „nyelven”: a Közép-Tiszavidék szőlő- és gyümölcs-ellátó körzete a Tiszazug lesz, de szerepe meglesz külkereskedelmünkben is, Magam

Csonkolt ezüstfenyők.
Szlankó István felvétele.

25 m átmérőjű lombkoronás platánfa törzse.
Szlankó István felvétele.

*Tiszafa.
Szlankó István felvétele.*

*A parkot átszelő csatorna.
Kaposvári Gyula felvétele.*

is tapasztaltam 1958-ban Prágában, hogy sorba álltak a bolgár és a magyar paracomsomért és más, vitaminban gazdag zöldségekért, de ezt tapasztalja minden Német Demokratikus Köztársaságot, Lengyelországot és Csehszlovákiát járt tanítványom, ismerősöm, sőt ugyanezt írják ismerőseim a skandináv országokból is. Az Alföld magas napfénytartama (a napos órák nagy száma), a talajok kiváló összetétele és még sok más tényező így válik külkereskedelmi, anyagi-pénzügyi valósággá: jövedelemmé. A fent vázolt perspektíva is a magyar valóság egy része, ezt kell nekünk gyorsan és ügyesen realizálnunk. A leendő tiszakürti arborétum kiinduló pontja, mag- és termés-ellátója, kísérleti telepe, mintája, követendő példája, megvalósítható „prototípusa” lehet egy egész Szolnok megyét behálózó védőerdősáv, védőerdőpászta és erdősziget komplexumnak, aminek teljes kiépülése és fejlődése után beláthatatlan eredmények születnek: csapadékvíz- és hólé-tárolás, talajvízszint-emelkedés, terméseredmények emelkedése, egészségügyi viszonyok javulása, talajkiszáradás ellen való eredményes védekezés, tájesztétikum fejlődése, fa-ellátás megjavítása.

Mi tehát a teendő?

A védetté nyilvánítás realizálását röviden a következőkben látom. Szakképzett, csupaszív, csupamunka erdész-kertész és egy olyan erdőőr személyének biztosítása, aki megvédi a leendő arborétum minden fáját, minden fűszálát, akinek szívégye az arborétum jelene, fejlesztése, gyarapítása. Mindkettő részére a leendő arborétum szélén megfelelő lakást kell építeni, velük törődni kell, munkájukat állandóan figyelemmel kell kísérni, úttörő tevékenységüket megfelelően kell értékelni és segíteni. Műszakilag legelső és legfontosabb feladat az arborétum erős, megbízható körülkerítése megfelelő anyaggal, ahol szükséges: esetleg kőfallal is, legalábbis szét-húzott téglakerítéssel, felül a kerítés koronáján erős és sűrű szögesdróttal, ahol meg drótkerítés lenne, ott sűrűn átszőve ugyancsak szögesdróttal. Sürgősen ki kell telepíteni a labdarúgó pályát is. Ezt a szükségességet emberi módon meg kell értetni a tiszakürtiekkel, Tiszakürt vezetőivel, a sportolókkal. A régi tiszakürti sportpálya környéke is alkalmas a parkosításra, fásításra, gyorsan növő bokrokkal, cserjékkel ezt hamar meg lehet csinálni, az is a falu mellett van, ill. volt. Aki ismeri a tiszakürti parkban a sportpálya elhelyezkedését, az látja, tudja azt is, hogy a park károsodása nélkül ott sokáig nem lehet labdarúgó-mérkőzéseket tartani. El kell határolni pontosan és műszakilag is a fiúnevelő intézet épületeitől és területétől a leendő arborétumot. (Mindez nem bizalmatlanság és exkluzivitás, de a szomorú tapasztalatok azt mutatják, hogy bizonyos szigorúságra szükség van. Amikor az égetően szükséges és sürgős Alföld-erdősítést szeretnénk megoldani, nem érünk arra rá, hogy hosszas rábeszélésekkel és ráhatásokkal akadályozzuk meg a fapusztitást, a parkdibolást.) Természetesen a park látogatása továbbra is szabad lenne előirt keretek és lehetőségek között, de meg kell akadályozni minden rongálást, karácsony tájkán pedig kettőzött figyelemmel kell őrködni, esetleg társadalmi erők bevonásával is.

A szarvasi arborétumban figyeltem meg több alkalommal is, hogy órák hosszúáig bolyongott az ember a 85 holdas területen, de félóránként bukkant fel hol itt, hol ott egy-egy erdőőr, figyelmeztetve azokat, akik a nagy táblákra kiírt megfelelő viselkedésről elfeledkeztek, sőt, ha arra szükség volt: szép csendesen el is távolították az illetőket az arborétumból. A fákat, bokrokat, cserjéket, virágokat meg kell jelölni névtáblákkal, hogy tanuljanak, művelődjenek is az ott járó emberek. Szarvason pl. Hódmezővásárhelyen gyártott majolika-táblácskák vannak a fákra erősítve. Persze, kezdetben időálló festéssel fáraírt szöveg is elegendő lenne, mint a szentesi arborétumban van. El kell készíteni a park pontos térképét, az ott található fontos fák, növények kataszterét, olcsó prospektusról és országos propagandáról kell kellően gondoskodni. Az 1945 óta kivágott, kipusztított fákat, cserjéket, bokrokat, virágokat fokozatosan pótolni kell, sőt tovább kell fejleszteni a park állományát.

Még a területi fejlesztésre is van lehetőség Tiszainoka felé, az EK-i oldalon a Tisza-gát és Tiszakürt község között, így többféle talajon lehetne újabb növényeket, fákat telepíteni kísérleti célokra is. Ezen az újonnan erdősíntendő Tiszainoka felé fekvő részen célszerű lenne biológiai megfigyelések céljára egy mesterséges mocsarat és benne egy mesterséges szigetet telepíteni, ha ügyesen ki lehet küszöbölni a maláriaveszélyt. Ti. ezen a mesterséges szigeten és mesterséges mocsárban, melyet meredek betonfal venne körül, a Tiszazug vízi állatai és rágcsálói kapnának elhelye-

zést természetes környezetükben. Igen értékes tudományos megfigyelések számára nyílnék itt lehetőség. Ilyen építményt Szófiában láttam 1955-ben. A leendő arborétumban gondoskodni kell padokról, rossz idő esetére fedett pihenő helyekről, későbbi távlatban pedig néhány odaillo szoborról, a madárvédelem megszervezéséről, sziklakértről, amelyen, ill. amelynek környékén — megfelelő magashegyi, hűvös mikroklíma kialakulásáról műszakilag gondoskodva — hegyi növényeket is lehet meghonosítani. Részletes talajtérkép összedolgozva a növényföldrajzi térképpel: csak még jobban elősegítené az arborétum egész Szolnok megyére kiterjedő erdősítési funkcióját. A perspektívában nem utolsó sorban szerepelhet a víziélet a Tiszán, camping, evezés, sporthorgászat, vadászat stb., egy szóval: az idegenforgalom is.

Mindez természetesen rengeteg, de szép és országépítő feladat! Aki vagy akik ezt vállalják és meg is csinálják, azok beírják nevüket a magyar nép örökkévalóságába, mert ez a mi örökkévalóságunk: a munkánk nyomán fakadó eredmények, sikerek, győzelmek. Nyilvánvalóan anyagi kérdés is. De a fentebb csak szinte vezérszavakban és hiányosan felsorolt, érintett, említett, felvetett sürgős teendők nem egy napra szólnak, de nem is egy emberöltőre. Végső konklúzióm: elsősorban nem anyagi kérdés a tiszakürti arborétum ügye, hanem ember, ill. emberek ügye. Lelkes, hozzáértő, nagy elszánású, jóízű, növény- és természetszerető emberek összefogása. Hjt abban, hogy jót, nagyot alkotnak, tevékeny részesei Alföldünk erdősítésének és sok tudományág továbbfejlesztésének, sok-sok új felfedezésnek, végső fokon: népünk sokirányú felemelkedésének. Csak ezt a munkát valahol és nagyon gyorsan és akár milyen kezdetlegesen is, de el kell kezdeni, ha a személyi adottság megvan hozzá.

Igy szövődik össze a tiszakürti arborétum megvalósításán keresztül is a művelődési forradalom, a mezőgazdaság fejlesztése, az erdősítés, a tájformálás és tájlesztetékum, az egészségügy és a gazdasági élet sok-sok ága szoros szálakkal egymással. Azt hiszem, hogy nem lesz erőltetett ideráncigálás az sem, ha megemlítjük — legalább címében — a művelődéspolitikai határozatokat is. Mert a park, az arborétum, az erdősítés kultúrát is, kulturálódást is jelent.

A tiszakürti arborétum gyors és alapos megvalósítása — elsősorban megyei szinten — fejlődésünk újabb realizálása lenne. Akik ennek az ügynek „bábái”, akiknek a tiszakürti arborétum megvalósítása szívügyük, ne feledkezzenek el Szántó Kovács János *ide is vágó* mondatáról: „Ha egy öreg ember kimegy a szőlőbe, s az úton talál egy diót, felveszi és valahol elülteti, jól tudja, hogy ő annak a gyümölcsét nem fogja élvezni, hanem a jövő nemzedék”. (A magyarországi munkásmozgalom 1848—1917-ig. Bp., 1957—58., 167. old.)*

Dr. Varga Lajos

* A tiszakürti park védett területté nyilvánításának gondolatát először 1960. május 19-én a Hazafias Népfront Szolnok megyei küldöttterkezetletén Dr. Szabó Júlia, a kunszentmártoni járás küldötte vetette fel. Cikkünk ezt a helyes kezdeményezést kívánja támogatni. (Szerk.)

Az 1959. évi vegyszeres gyomirtás tanulságai

A megyében 6 év óta folyik a nagyüzemi vegyszeres gyomirtás. Nagyon természetes, hogy az évente változó időjárási tényezők más és más módon befolyásolták ezt a fontos agrotechnikai munkát és eredményét. A 6 év tanulságait összegezve azonban fontos általánosításokat rögzíthetünk már.

Világszerte kezdik a vegyszeres gyomirtást a belterjesség fokának mutatójává használni. Vegyszeres gyomirtást végeznek Újzealandban a terület 40%-án, Japánban 33–40%-án, USA, Canada, Anglia, Dánia területének 30%-án. Érdekes, hogy Bulgária külföldi behozatallal a vetésterület 40%-án végez vegyszeres gyomirtást. Figyelemre méltó Japán előretörése e téren: 1950-től 1955-ig 11-szeresére emelkedett a felhasznált gyomirtószer mennyisége. A Szovjetunió 1 millió hektárt részesít vegyszeres gyomirtásban, és ezt 9–10-szeresére kívánja felemelni. A világ mezőgazdaságilag művelt területének 5–6%-át teszi ki a vegyszeresen gyomirtott terület a kívánatos 20% helyett. *Megyei vonatkozásban ez kb. 10%-ra tehető.*

A megyei *Növényvédő Allomás* Szolnok megye területén 16–17 ezer holdon végzi a gyomirtás munkáját egyéb védelmi munkák mellett. Ennek az eredménynek részesei a termelőszövetkezeti mezőgazdászok is, akik korszerű ismeretek birtokában alkalmazzák ezt a módszert.

Az 1959. évi tanulságok összevezését az átlagtól eltérő időjárási tényezők indokolják. Az üzemekben szélteben-hosszában megállapítható volt nagyobb fokú gyomosság, mely egyes helyeken elérte a m²-enkénti többezer darabot (Jászjákóhalma). Több száz darab volt megállapítható m²-enként Karcagon, Túrkevéen és aránylag sok helyen a megyében; általában 70–80 db. A gyomosodás nagy mérvű mellett március hó 3. dekádjában a felmelegedés — a nappali középhőmérséklet 20 °C átlagával — jelentékennyé lett. Ez a felmelegedés a gyomok 3–5 leveles állapota miatt a korai vegyszeres gyomirtás megkezdését tette szükségessé. A gyomok között túlsúlyban a megyei viszonylatban veszélyes mértékben uralkodó „kefefű”, a vetési boglárka volt. A jászjákóhalmi Béke Tsz korai vegyszeres gyomirtása aratásig megfigyelésünk alatt állt.

Szélesebb körben kell alkalmazni az alávetéses kalászosok vetés előtti, vagy közvetlenül a vetést követő 2–3 nap utáni vegyszeres gyomirtását. Ennek eredményes volta a túrkevei Vörös Csillag Tsz-ben volt látható. Az ellenőrzés során megállapítottuk, hogy az alávetett lucerna jól sorolt, fejlődése később a szárazság függvénye volt: a talajon látható ujjnyi széles repedések a fiatal növények átmeneti kedvezőtlen helyzetét mutatták.

A hormonos hatóanyagú *Dikonirt*tal végzett permetezések tapasztalatait kell nyilvánosságra hozni. A most forgalomba hozott, új gyártású *Dikonirt*nál grízszerűség, szemcsézettség volt megállapítható. Az oldást mechanikusan, kézzel is segítjük, mégis maradt vissza 6 kg-os tételből 12 dkg, ami azt jelenti, hogy ennek megfelelően csökkent a határfok. Ez még szervezési vonalon is zavart okoz, mert növeli az üresen járást, az erőgépnél a várakozást, tehát csökken a napi teljesítmény. A jövőben, amennyiben a gyártási technológia ezen a hibán nem változtathat, kettőzni kell az oldó edények számát.

Az időjárási tényezők kedvezőtlenségei is halmozódtak az 1959. évben: esők mellett voltak átlagnál hidegebb napok, sőt fagyos éjszakák. Ezek kétségkívül befolyásolták a termelő helyeken végzett védekezési munkák határfokát, de előfordult

ilyen hatásfokosökkenés a vetés buja fejlődöttségéből származó takarásból is, miután az a gyomoktól a permetlevelet nagyobb 0_0 -ban elfogta. A kezelésbe esett gyomok azonban ez esetben is korlátozóztak a károkozásban. Az időjárás tényezők kedvezőtlenességét a kifejtendő hatás érdekében a védekezőszer 10—15 0_0 -os növelésével kell ellensúlyozni. A védekező mezőgazdasági üzemeknek be kell látniok, hogy a hatás csökkenése nélkül a megállapított védekezőszer mennyiségének rovására nem lehet takarékoskodni. Ahol a felsorolt tényezők összetalálkoznak, még jobban kiugrik a megszokott hatás csökkent volta. Így történt a mezőhéki Tánacsics Tsz védekezésében s az abádszalóki Aranykalász Tsz-nél is. Ez a termelészövetkezeteknél nemcsak aggodalmat, hanem a kártérítés gondolatát is kiváltotta. Feltételek megnyugtatás mellett a mezőhéki Tánacsics Tsz-nél a legerősebben kifogásolt táblákon ellenőrzés alá vettük az uralkodó gyomok, mint a vetési boglárka (*Ranunculus arvensis*), az útszéli zsásza (*Lepidium draba*), a felemás zsásza (*Lepidium perfoliatum*), a pipacs (*Papaver Rhoeas*), a keleti szarkaláb (*Consolida orientalis*), a tarsóka (*Thlaspi Arvense*) elhalódását. Az első ellenőrzésnél, május közepén, a fenti gyomok a műtrágyázott vetésekben erőteljesen, dúsan fejlődtek, de mutatták a *Dikonirt* deformációs hatását, s átlag 30—50 cm magasságot értek el. Már ekkor látható volt a vetési boglárók teljes elhalódása, teljes deformálás mellett. A többi gyomok a továbbiak során 50—110 cm magasságig megnyúltak, elvékonyultak, s ezzel egyidejűleg megkötés nélküli elhalódásuk is megindult. A másik ellenőrzést június 18-án tartottuk ugyanazon táblák vizsgálatával, és a végrehajtott gyomfelvétel eredménye a 80 0_0 -nál a teljes elhalást, 15 0_0 -nál az életképtelenséget állapította meg. Ez alakította ki azt az egyöntetű vélelményt, hogy a gyomok teljesen eltűntek.

Természetes, hogy a gyomirtás elvégzése az őszi búza és őszi árpa terméseredményében is megmutatkozott: a mezőhéki Tánacsics Tsz holdanként 18 q feletti bázát és 20 q-n felüli őszi árpát (600 kh átlaga) takarított be. Ezenkívül a cséplőgép alóli nyersbúza 99 0_0 -os tisztasága is igazolja a védekezés szükségességét és eredményességét.

A mezőhéki Tánacsics Tsz-nek az általa alkalmazott következetes agrótechnika és növényvédelem az országos kiállítás termelési nagydíját hozta meg.

Sok hibát megelőzhetünk, ha a kiugró fejlődésű, vagy erősen gyomos táblákat az általános gyomirtás előtt lepermeteztetjük. Természetesen ehhez a szükséges növényvédőszernek már korábban, pl. március 15-én az üzemben kell lennie. Vegyszerhiány miatt gépállás 1959-ben alig volt számottevő. Ebben közrejátszott az a tény is, hogy a növényvédő állomás brigádjai *Dikonirt*-készlettel rendelkeztek és a menet közben adódott hiányt pótolni tudták.

Külön kell foglalkozni a nálunk kevesebb gyakorlati múlttal rendelkező kontakt szelektív vegyszeres gyomirtókkal, amelyeket kétszikű gyomok ellen kétszikű kultúrnövények védelmére alkalmazunk. Ezek közül a múlt évben a külföldi *Flavil* és *Sevtox* mellett hazai gyártmányú *Krezonit F* fordult elő a len és borsó vegyszeres gyomirtásánál, a *Krezonit E*-t pedig főleg arankairtásnál használták. Ez évben len-, borsó-, hagyma-vetések vegyszeres gyomirtására engedélyezték. Az idevonatkozó használati utasítás betartása mellett 1 kh-ra szoló permetlé (1,8 kg-os vegyszer 400 liter vízben) használatánál a kultúrnövényben kisebb perzselés, a gyomnövényekben pedig az elképzelt károsítás (leperzselés) nem következett be. Ezt láttuk az örményesi Új Élet Tsz-ben. Itt a *Krezonit E*-vel szegletes lednek (*Lathyrus sativus* 1.) került OKC géppel gyomirtó permetezésre. Ennél a borsóhoz hasonlóan 1,8 kg vegyszert használtunk, s a fiatal, 10—15 cm magas lednekvetés levélperzselést szenvedett, amit a 3 napon át erősödő déli meleg is fokozott. A beköszöntött néhánynapos eső után történt meg a perzselés vizsgálata, amikor a lednek elhalt és élő részei hátrározottan megállapíthatók voltak. A még az anyamagból is táplálkozó szegletes lednek regenerálódása — esők segítségével — olyan lett, hogy a perzselés hibáját teljesen helyrehozta, ugyanakkor a leperzselt gyomoknál ez nem következett be. Az örményesi Új Élet Tsz így gyomirtott borsó- és lednek-táblája gyommentességével kitént. Ez különösen a szomszédos nagyüzemi, gyomokkal felfordult borsóval való összehasonlításakor volt szembeötlő. A gyomirtott lednek-tábla kat. holdanként 11 q-s terven felüli magtermet adott.

A *Krezonit E* arankairtásnál tapasztalt eredményei általánosan elismertek, s ezért ennek a védekező szernek a jövő évi használatánál még nagyobb körültekintésre és előzetes kísérleti permetezések eszközzésére lesz szükség. A *Krezonit F*-et a múlt évben több helyen teljes megelégedésre használtuk. Ez évben szintén biztonságga alkalmazta a Növényvédő Állomás Mezőtúron éppúgy, mint Karcagon, ahol még felemelt adaggal is végeztek permetezést. Gyakorlati tapasztalatunk ezzel is bővült. Sajnos, a *Krezonit F* további gyártása meg fog szűnni, a *Krezonit E*-vel szerzett tapasztalatok fogják a len, borsó, hagyma jövőévi vegyszeres gyomirtásának végrehajtásához az alapot megadni.

Ezért a gyakorlati tapasztalatok nyilvánosságra hozatalának, Növényvédő Alomással való közlésének alapvető jelentőséget tulajdonítok.

Meg kell állapítani ideit tapasztalatként, hogy a vegyszerek gyomirtó mérvének ismerete hiányos, és ebből fakad a túlzott igény egy-egy gyomirtó szer iránt. Idézem *dr. Ubrizsy Gábort*: „A gyomok fogékonysága és a gabonafélék érzékenysége hasonló időszakának egyezősége miatt gyakran engedelményt kell tenni a gyomon kifejtett maximális hatás és a kultúrnövényre gyakorolt minimális kár között”. Ezt elvül tekintve 100%-os gyomirtó szelektív módon ez idő szerint nincs, miért ezt ne is várja senki az eljárástól. Kivétel a *Wegerein* keletnémet „totális” gyomirtó szer, amely a kezelt területen minden élő növényt kipusztít. Ezt mezőgazdasági területen utókarosodás nélkül nem is használhatjuk. Az idevonatkozó szakirodalom sem számol be olyan gyomirtási eredményről, amely évről évre 100%-os gyomirtást produkál. Magyar viszonyok között *Dikonirttal* kapcsolatban 70–90%-os hatásfokot rögzítettek az optimális körülmények között végzett permetezésnél.

A gyomosodás leküzdése két irányú:

1. a meglévő gyomállomány elpusztítása, vagy nagymértékű korlátozása;
2. a gyomállomány reprodukciójának (terméshozamának) megakadályozásával csökken a talajgyomoság mértéke és veszélye.

A keszthelyi kísérleti adatokból kiragadok egy sort: a 2, 4 D (*Dikonirt*)-vel kezelt terület 1 m²-én a gyomszám 31 db volt, míg a kontroll, permetezetlen terület 1 m²-én 163 db, tehát a gyomok pusztulási %-a 81 volt. A rizs gyomirtását figyelemmel kísértük, bár az állomás gépei ennek elvégzésére alkalmatlanok. Kenderesen a termelészövetkezetek mellett az egyéni rizstermelők vegyszeres gyomirtó munkájára is gondot fordított a Rákóczi Tsz elnöke, Süveges Gábor. Ez évben a termelészövetkezet 163 kh rizsterületén különböző adagolásban *Dikonirttal* vegyszeres gyomirtást végeztek. A nehézkes, permetezve való gyomirtás mellett számosan a könnyebb, a csábítóbb, porozva való gyomirtást alkalmazták. A *Dikonirt*t különböző fejlődési fokú rizsparcellákon alkalmazták 2–4 kg-ig terjedő adagolásban. A vízbe szórt (porozva alkalmazott) *Dikonirt* gyomirtó hatása így is érvényesült. Megfigyelés szerint az első sarjhajtásoknak vízszint felett 3–4 cm-re való megjelenése idején a legalkalmasabb, s legkevesebb veszélyt rejt magában a porozva való gyomirtás. Itt a 23 C hőfok és a kat. holdankénti 2 kg-os *Dikonirt*-adag mutatkozott a legeredményesebbnek. Az ennél nagyobb adag *Dikonirt* jobb gyomirtó hatása nem volt megállapítható. Minden háromlű sásféséleséget károsított. A közismert kakaslábfű így is ellenállóan bizonyult. Bokrosodás előtt semmi esetre sem szabad a rizsre *Dikonirt*t szórni. Az egész korán alkalmazott *Dikonirt* a rizs úgynevezett „felállási időszakában” károsított. Ez esetben a sarjhajtások *dikonirtos* deformációt mutattak, s meg is semmisültek. A későbbi sarjhajtások azonban ezen a területen is deformáció nélküli fejlődés, s kalászoltak is. Ezzel azonban „kétértésűg” következett be. Az ez évi időjárás mellett ez a terméseredményt lényegesen nem rontotta le.

A heji eredmények közlése mellett még kell jegyeznem, hogy a külföldi szakvélemények a *Dikonirt* típusú gyomirtó szerek vízbe szórtan való alkalmazását határozottan ellenzik.

A kétszikű kultúrnövények közül a len és borsó vegyszeres gyomirtása megyénkben növekvő tendenciát mutat, ezért néhány szót erről is. Cseh-szlovákiában a len-kultúrák gyomirtása tízezer hold számra a kötelező *Dikotex*-szel történik. A gyomlálási költséget 51%-kal csökkentette, a rostlen kórótermését 30%-kal, a magtermést pedig 75%-kal növelte. Pénzben kifejezett bevétel

a permetezett tábláról 67⁰/₀-kal volt nagyobb, mint a permetezetlenről. Az ottani viszonyok között a permetezés időpontja vetés után 45 napra áll be, és 3–14 napig tart. Ilyen irányú megfigyelésre, a viszonyaink közötti megfelelő időpont megállapítására kérem meg az agrónómus munkatársakat, hogy szélesebb biztonsági alapot nyerjünk a jövő permetezésnek.

Megyénkben a *Krezonit F* került túlnyomóan kipermetezésre, kielégítő eredménnyel. Hazai kutatások négy éve folynak, és igazolták a tárgyilagosabb külföldi megfigyelések helyességét. A *Krezonit* típusú, valamint *Nikrezil*-féle gyomirtó szerek alkalmazási területe szélesedik. A kettő keverékéből fokozott hatású permetlé készíthető. Újabban a sörárpa gyomirtását végzik *Krezonittal*, mert az annak sörgyártásra való alkalmasságát nem rontja meg, mint a *Dikonirt*, amelynek használatánál — az NDK-ban végzett vizsgálatok szerint — az árpatermés nyers proteintartalma sörgyártási alkalmassági ⁰/₀-ánál sokkal magasabbra emelkedett. Az ilyen termést a sörgyár célszerűen nem használhatja fel.

Meg kell emlékezni a legelők vegyszeres gyomirtásáról, mely nem eléggé elterjedt még, de melyet helyenkint példásan, jó időben végeztek el. Az iglice tövis (*Ononis spinosa*) 15–25 cm-es fejlődési magasságban, a tövisképződés megindulása előtt került permetezésre. A Kenderesi Legeltetési Bizottság május 21-én kat. holdanként 2 kg *Dikonirt* és 0,25 kg *Mavepon* felhasználásával végzett gyomirtást 120 kh legelőjén, s június 10-én az iglice tövises foltok is tarrágásig voltak legeltethetők. A *Dikonirt*-hatás következtében az iglice tövis tüskéképződési időszaka legeltetési szempontból kedvezően eltolódott, s így a terület teljes fűtermését hasznosíthatja a legelő állat. Szomszédos legelők ugyanilyen foltjain számottevő édesfű-anyag marad vissza felhasználatlanul. A legelők vegyszeres gyomirtásának eredményét fokozandó a Megyei Tanács Mezőgazdasági Osztálya magáévá tette nagyüzemi kísérletek beállítását.

Dr. Váczy Mihály

Petőfi szüleinek vagyoni romlása

A Szolnoki Állami Levéltárban talált dokumentumok

„Bátyám 16 éves volt, én 14, midőn szülőinket vagyoniilag súlyos csapás érte... Ő Selmecezt ott hagyta, s lett színész s katona... én lettem mesterember.” A költő öccse, *Petőfi István* sorai ezek abból az írásból, amelyben bizonyította, hogy szülei minden vágya gyermekeik taníttatása volt: „Tanuljatok gyermekeim, most még tehetünk érettetek mindent, de ki tudja, hagyhatunk-e egyéb maradandó örökséget reátok, mint azt, a mire taníttathatunk!” — intette Petrovits István két fiát, Sándort és Istvánt.¹

Valóban nem maradt rájuk más örökség. Petrovits István *Szorgalmas élte vertékinek Gyümölcseit...* — egy a család anyagi helyzetét és életét alapjában megrendítő nagy perben mind elveszítette.

Az *anyagi romlás kínos emléke* maradt még meg örökségként a tönkrement család és *Petőfi lelkében is*, különösen azért, mert a csapást meg nem érdemeltnek vélték, amelynek oka egyrészt Petrovits István jóhiszeműsége s a „*hitetlen emberek családja*”, másrészt egy elemi vész, a Duna árvize volt. Így emlékezik atyja tönkremenéséről *Petőfi is az István öcsémhez* és *A jó öreg kocsmáros* c. verseiben.

Petőfi költészetében azonban e sorscsapásként felfogott anyagi romlás *első emléke* az a rövid kis vers, amellyel 1839 januárjában Selmecezen diáktársától búcsúzott, s amelyet így kezdett:

Kegytelen a végzet; nem hagy sok időig örülni...²

Megkezdődött Petőfi életének kinnal, szenvedéssel terhelt szakasza. A világ, a gazdasági, társadalmi és politikai rend, amelyben élt, ekkor nyílt meg előtte. E szenvedések és felismerések nélkül azonban bizonyára nem lett volna ő sem azzá, akivé lett: *Petőfi*. Ehhez az is kellett, hogy „*ifjú kezébe*” vegye a „*koldúsbót*”, s ezt „*évekig hordozza*” fázva, éhesen, miként erről maga emlékezett.³ Ez pedig annak a következménye volt, hogy „*jégre vitték*” Petrovits Istvánt, s családja nyomorba jutott.

Petőfi életrajza s egész emberi és költői jelleme kibontakozásának megismérlése szempontjából tehát igen nagy jelentőségű annak pontos tudása, hogyan következett be családjában ez a bukás, „*vész*” — ahogyan ő emlékezett róla. Hisz a tönkremenés nemcsak pénzben, vagyoniiban jelentett romlást, hanem a család *társadalmi helyzetében is*. A birtokos *redemptus*, jász és kun földön vezető társadalmi helyzetből a Petrovits-család egy csapásra az *irredemptus*, földnélküli s még ezek között is a nincstelenség sorába deklasszálódott. Nem is maradt tovább szegényen a „*kiváltóságos*” kiskun föld lakója, bár éppen a most napvilágra került egyik adat szerint *Félegyháza városa a bukott mézszárast is hívta vissza „kobelébe”*.

Az egyébként igen gazdag *Petőfi életrajzi irodalom* a költő családjának anyagi bukásáról eddig csupán néhány levéltári okmányt ismert. Ezeket Szabadszállás község levéltárából még a múlt század 80-as éveiben közölték.⁴ A régebbi és újabb életrajzi feldolgozások kénytelenek voltak beérni ezzel a kevés adattal.⁵ Ezekből azonban nem bontakozott ki az egész per, s az elszegényedés, a tönkremenés lényeges okai és részletei nemcsak homályban maradtak, hanem a hiányos adatok miatt az életrajz-

írók téves megállapításokat is tettek. Az évekig elhúzódott per szakaszainak dátum-szerű ismerete Petőfi ifjúkori életének egyes problematikus kérdéseire is eligazítást nyújt.

A *Szolnoki Allami Levéltárban* kutatásaim során a Petőfi családjának tönkremenésére vonatkozó ismeretlen okmányok egész tömegét találtam meg. Természetesen mint ahogy ezek az okmányok nem véletlenül kerültek Szolnokra, úgy az sem a véletlen dolga volt, hogy itt kutattam, és gazdagságánál, tartalmánál fogva felbecsülhetetlen tudományos értékű forrásanyagra bukkantam, Szolnokra Jászberényből került át a régi „hármask kerület”, Jászság, Nagy- és Kiskunság, a „*Districtusok*” irattári anyaga, benne a Petrovits-családra vonatkozó okmányok is. A hajdani kiskun községek, Félegyháza és Szabadszállás levéltáraiban megkezdett életrajzi kutatások után vezetett az utam a kerületek középponti levéltárába, innen az Országos Levéltárba. Az utóbbi helyen, József nádor levéltárban és a magyar kancellária levéltárában megtaláltam a per legfelsőbb fokon történt intézésének okmányait. Így most már az egész peres eljárás tisztán áll előttünk.

E helyen csak rövid áttekintést nyújthatok róla, de a feltárt iratok *életrajzi okmánytárban* leendő kiadása révén nem sok idő múlva a teljes anyag hozzáférhetővé válik. Minthogy előzőleg a kiskun helységek levéltáraiban Petrovits István bérlői, gazdasági tevékenységére vonatkozólag már hosszas kutatást végeztem, előzményként, részben a bukás okainak, részben a család életében sorsdöntő jelentőségű eseménynek jobb megértése céljából vázlatosan erről is szólok.⁶

Petrovits István bérlői tevékenysége Szabadszálláson 1818-ban kezdődött. Ebben az évben nősült, albérlője az itteni mészárszéknek, s már van kisebb tőkésje, mert 1818. március 12-i „*Contractusa*” szerint egy szabadszállási ember 656 Ft-tal tartozott neki. 1819-ben Szabadszállás tanácsa polgárai közé fogadta. A „*concivilitas*” megszerzése jászkun helységekben nem volt könnyű dolog; csak megbízható, érdemes embernek adták. Szabadszállás tanácsa ilyennek látta Petrovits Istvánt, aki 1819-ben Szabadszálláson 400 Ft-ért házat is vett. Itteni lakosi joga és háza azt jelentette, hogy állandó otthonának ezt a várost tekintette, ha időnként más helységekben vállalt bérletek el is szólították Szabadszállásról. 1821—1824-ben bérelte a kiskőrösi széket, 1824—1830-ban a félegyházi két mészárszék, s ugyanezekben az években még Szabadszálláson is mészárszék, vasárú boltot, valamint sójövédelmet. Akkor szokás szerint más bérlőkkel állt egy „*companiába*”. Közös pénzzel folytatták a bérlői tevékenységet. Az üzletvezetés, vágójószágok beszerzése tőkét igényelt. Petrovits István vállalkozásai az 1820-as években sikeresek voltak, pénzt szerencsésen forgatta. Különösen a félegyházi bérlőhöz tartozó jelentős kaszáló és szántó föld, nagyszámú szarvasmarha tartására a szabad legeltetés azt eredményezte, hogy valóban „*Alig tudta számát ökrének, lovának*”. 1828-ban pl. Félegyházán egy alkalommal 20 tehenet, máskor 33 db ökröt és tehenet adott el. Ez utóbbi értékesítés után néhány héttel Szabadszálláson 2400 Ft-ért és egy korábban vásárolt szőlőjéért *redemptus tanyaföldet* vett. E birtoka révén, a felsőfokú jászkun hatósági rendelkezések értelmében, az itteni vezető társadalmi rétegbe emelkedett fel. Újabb földvételekkel is gyarapította meg vagyonát. A per folyamán részére kiadott hatósági bizonyítvány szerint földjeit összesen 8400 Ft értékben vásárolta össze.⁷

1830-ban Petrovits István Félegyházáról hazaköltözött szabadszállási házába. Bár már tekintélyes vagyonnal is rendelkezett, most kezdett csak bele igazán merész, nagyszögű bérletekbe. Az 1830—33. évi bérleti időszakra kiárendálta esztendőnként fizetendő 3685 Ft-ért a szabadszállási „*Belső Kortsmákat*” és 1300 Ft-ért a város ún. „*Szigeti Majorját*”. Vagyis csaknem 5000 Ft évi haszonbért kellett fizetnie.

Kiskunfélegyházáról még úgy jött el, hogy nemcsak kifizette utolsó évi 1000 Ft árendáját, hanem 1830-ban a várostól is még 6 ökröt vásárolt, szintén 1000 Ft-ért.

A szabadszállási bérletek nem hozták meg a várt jövedelmet. 1832-ben Petrovics István már „*a múlt esztendei mostoha környülállások tekintetéből*” kérte a bérleteket terhelő adó elengedését. Ez a „*múlt esztendő*” a nagy kolerajárvány éve volt. Az egyik félegyházi vendégfogadós is arról panaszkodott ebben az időben, hogy „*az epe kórság idejébe az utak el zárattak... már pedig a Vendég fogadót Vendég nélkül semmit érőnek nevezhetni*”. Petrovics ugyanakkor bérelte a szabadszállási vendégfogadót és kocsmákat. Nem csoda, hogy jövedelme biztosítására olyan kíméletlenül

közben adósához elmehessen. Tartozását meg is fizette. A fentiekből azonban látható, hogy pénzügyi nehézségei már az 1830-as évek elején jelentkeztek, de ugyanekkor neki is volt kihelyezett, kölcsön adott pénze, ahogy mondta: „biztos helyen”. S bár nagyobb földvételei 1828-ban és 1830-ban voltak (összesen 5500 Ft értékben), 1832-től 1837-ig még mindig gyarapította vagyonát (kisebb földcseréken, jószágok belealkudásán kívül 3305 Ft értékben). 1836 novemberében is pl. még 1200 Ft-ért vásárolt földet, s 1837 áprilisában 300 Ft-ért és egyéb értékekért szárazmalmot is vett. Ez volt egyébként az utolsó szerzeménye.

A Petrovits István bukását közvetlenül előidéző okokat 1835-től kell vizsgálnunk.

Ebben az évben, 1835. március 29-én kötött egyezséget Petrovits István Matulay Andrással és Józseffel Ercsi község mészárszékének „közös társaság kereskedésében” való kibérléséről. Petrovits és a Matulayak feles bérletben egyeztek meg, olyan értelemben, hogy mind a haszonból feles arányban részesülnek, mind a kárt így viselik. A vállalkozáshoz Petrovits 3000, a Matulayak 4000 váltó forintot adtak össze. Matulay András mérte a húst, Petrovits vásárolta a jószágokat. A megállapodás 3 évre szólt. Azt is kikötötték, hogy amennyiben a 3 év letelte előtt valamelyik fél kiválna a társaságból, „a’ melyet nem reménylünk”, az 2000 Ft „vinculumot”, kötbért tartozik felfizetni.⁸ A mészárszékét az ercsi földesuraságtól évi 3000 Ft-ért vették bérbe.

Egy ugyancsak a per folyamán bemutatott, német nyelvű számadási részlet szerint az üzlet már 1835-ben 942 Ft veszteséget mutatott. Ennek oka, Petrovits István első, 1839. január 14-én kelt kérelme szerint, a *marhavész dühöngése* volt.⁹ Ez készítette Matulayt arra, hogy a következő évben a bérlettől visszalépjen. Így ennek egész terhe Petrovits vállára nehezült. Matulay a megállapodás értelmében Petrovitsnak felfizette a 2000 Ft biztosítékot, s így már Matulaynak 6000 Ft-ja volt nála.

A még hátra lévő egy bérleti évre 1837 februárjától 1838 februárjáig azután Petrovits Matulayt az ercsi székben *székálló legényeként* alkalmazta. Letelvé ez az év is, Petrovits István Matulaynak Ercsi község bírái előtt *felmentő levelet* adott arról, hogy „Nemes Matulay Andrással, mind azon két Evekről, mellyek alatt vélem, az Ercsi Szék Árendálásában feles társ volt, — mind azon időről, mellynek folytában ugyan a’ mondott helyen, mint Szék Álló nállam szolgálatban volt, tökéletesen meg számolt...” Petrovics utóbb jött rá, hogy Matulay becsapta őt, a számadások alapján a kiküldött kiskun bírósági személyek is megállapították, hogy Matulay maradt adósa Petrovitsnak, és nem fordítva: *Petrovits felmentő levele* azonban olyan dokumentum volt Matulay és ügyvédje kezében, hogy ezzel szemben, s mivel Matulay nem volt hajlandó vele újból elszámolni, Petrovits minden kérelme és bizonyítéka hatástalan maradt.

Matulay kezében még egy ütőkártya volt: az 1838. év tavaszán súlyos *árvíz*kárt szenvedett Petrovits Matulay biztosítékul átvett 6000 Ft-jából csak 1000 Ft-ot tudott visszafizetni. Szorultságában 1838. május 1-én Matulaynak 5000 Ft tartozásáról *kötelezvényt adott*, hogy ezt a Demeter napi (okt. 26.) vásár idejéig kifizeti. Biztosítékul *birtokát is zálogba bocsátotta*. Matulay nyugtái szerint október 4-én le is fizetett 1500 Ft-ot, 30-án újabb 1000 Ft-ot, de 2500 Ft-tal még mindig adós maradt.

Petrovits István időközben nem tudta megkapni rokonától, Salkovits Mihálytól azt a 4000 Ft-ot, amelyet 1837. április 24-én azzal a kötelezettséggel adott át neki, hogy 1838. április 24-ig visszafizeti. Salkovits Mihály és Péter még egy korábbi keletű 400 „Pengő Ezüst Forintokkal” is tartozott neki. Két volt kocsmáros is tudott több mint 450 Ft-ot behajtani, csak kötelezvényeiket felmutatni. Így ő sem tudott fizetni.

1838. december 15-én Matulay meghatalmazottja, Kerek József kunszentmiklósi ügyvéd Szabadszállás város tanácsához fordult, s az „1832/6-k Évi Adósságot tárgyazó törvény Czík” értelmében Petrovits ellen 2500 Ft erejéig az *árverés kitűzését kérte*. A tanács 1839. január 4-én Petrovitsnak az „Önkényes elég tételre” 30 napot állapított meg, „ellenkező esetben, a Kötelező Levél értelmében, Birói Foglálás által szerzendő elég tétel eszközzésére” két tanácsbeli embert kiküldött.

Petrovits István nem tudott fizetni. Egyéb súlyos adóssága is volt. Kultsár Jánosnak 3500 Ft-tal, Sima Kováts Istvánnénak 500 Ft-tal tartozott. Egyelőre minden reménye az volt, hogy az árverést elodázhathja, időt, „*respiriumot*”, haladékot nyerhet.

757
1224
1839

II. [Stamp]

Imperiali Caesaris Regis Hungarici Principis, Domini, Terrarum, Benignissimus, Antiquissimus!!

Imperiali Caesaris Regis Hungarici, Domini, Terrarum, Benignissimus, Antiquissimus!!
Josephum

Inscriptus Secretarij Vobis Caesaris Regis una cum subscriptis

A. [Text]
B. [Text]

[Small handwritten note]

Részlet Petőfi Sándornak atyja nevében írt kérvényéből.

1839. január 12-én Pesten több okmányáról hiteles másolatot készítettett, s ezek csatolásával január 14-i keltezéssel a jászkunok főbírájához, József nádorhoz megírta első kérelmét. Megkezdődött a két évig húzódó per első szakasza. Ennek intézésében a nádori bíróság, a hármaskerületi közgyűlése és a helyszíni vizsgálatokra kiküldött kiskunsági bírói személyek vettek részt. Petrovits Istvánnak az árvíz idején elszenvedett súlyos kárára való tekintettel a nádor először a kért haladékat meg is adta. Bíróságát azonban kérelmekkel ostromolták az ellenfelek is: Matulay ügyvédje és Kultsár János. A per méretére jellemző, hogy részint a felek beadványai, részint a nádori bíróság leiratai alapján a „Districtusok” közgyűlése és kisebb gyűlése 20 alkalommal tárgyalt erről az ügyről. Ismételten kiküldött bírákkal vizsgálhatta a körülményeket, s megegyezést kívánt létrehozni a felek között. Matulay ügyvédjének írt levelében érthetetlennek is mondta, hogy „az Alperest annyira apolgtatják”, s a bíróság nem szerez érvényt az adósok ellen hozott törvénynek.

Végeredményben azonban hiába való volt Petrovits István minden kérelmé. Az sem használt, hogy az ercsi mézsárszék számadásai alapján a kiskunsági nádori táblabíró megállapította, Matulay maradt adósa Petrovitsnak. A fentebb említett *felmentő levél* és Petrovits István 1838. május 1-én adott *kötelezvénye* alapján a nádori bíróság 1840. január 12-én Pozsonyban kelt döntésével helyt adott Matulay követelésének. A döntést a jászkun kerületi hatóság 1840. január 30-án végrehajtás végett másolatban kiadta a kiskun nádori táblabírónak, majd Matulay újabb sürgető kérésére február 18-án felhívta Szabadszállás város tanácsát, hogy a „*Birói végre hajtást minden halogatás nélkül az 1832/6 évi 15-k Törvény Czikkely értelmében teljesíttesse.*”

Szabadszállás város tanácsa Petrovits Istvánnak már 1839. március 22-én zár alá vett javaira 1840. március 24-én „a most jövő Csütörtöki Napra” *kitűzte az árverést*. Egyben az árverésre kiküldött tanácsbelieket azal is megbízta, hogy Petrovits István „*közelebb lévő Földjét a betsült 4100 Forintokba*” a város részére vegye meg. A megtartott licitáción e föld árát 4925 Ft-ra verték fel, de a tanács „*Több haszon ki nézésének tekintetéből*” úgy határozott, hogy Petrovits Istvánnak ez a földje ezen az áron is „a Város részére meg vevődjön”. Dobra kerültek Petrovits ingóságai is. A szabadszállási tanács kiküldötte a város részére még ebből is vett 4 Ft 44 krajcárért „három rudazó kötelet”.

A végrehajtás után Petrovitsnak már csak egy reménye maradt, hogy a „*Trónuson*”, a császári és királyi udvarban fognak neki igazságot szolgáltatni. Már a per első szakaszában is hivatkozott arra, hogy eddig a legfelsőbb fórumig is eljuttatja ügyét.

Bizonyára ehhez a folyamodványhoz lett volna szüksége megfelelő bizonyítványra Szabadszállás város tanácsától itteni magatartásáról. Kért is ilyen bizonyítványt, de a tanács 1840. április 21-i határozata szerint ebbe azt foglalták, hogy „*ő egy darabig, becsületesen viselte magát, később több hitelezők meg romlásával, — Minden vagyona Birói foglalás útján el foglaltatott. —*”

Mit kezdhettek egy ilyen bizonyítvánnyal, amely a vagyonbukott embert már nem is tekintette becsületesnek? Mégis feljuttatta kérelmét a *bécsi császári és királyi udvarba*. Petrovits István természetesen nem tudhatta, mi lesz folyamodványának a sorsa: hogy javaslatétel végett először is leküldik a *nádori bírósághoz* (1840. június 22.); ez a *jászkun hármaskerületől kér javaslatot*; ez újabb jelentéstételre utasítja az ügygel foglalkozó *kiskun kerületi nádori táblabírót*, majd ennek beérkezése után az összes iratokat és jelentést feljuttatják „*Ó Cs. Kir. Apostoli Felségének*”. S bár Petrovits perének második szakaszában nem kért mást, mint azt, hogy *Matulay Andrást vele való újabb elszámolásra kényszerítsék*; a kiskun kerületi nádori táblabíró is azt jelentette, hogy „*jelenleg ide tett számolások szerint Matulay Petrovitsnak 1579 Vfkal adós maradt*”; a hármaskerületek közgyűlése is csak olyan javaslatot tett, hogy Petrovits az iránti kérésének teljesítése, Fejér vármegye előtt Matulay újabb elszámolásra kényszerítsék-e, „*függ a legfelsőbb Helyről é tárgyban érkező k. Rendeléstől*” (1840. november 30-i felterjesztés), a *bécsi magyar udvari kancellária a per ilyen úton való továbbvitelét sem engedélyezte*.

1941. január 7-én az uralkodó nevében kiadott rendelet egyszerűen azt írta, hogy a kérelem nem teljesíthető, Matulayt nem lehet Fejér megye előtt újabb elszámolásra kötelezni. Az ügy előadója, Lónyay János kancelláriai referendárius *csak egy szempontot* vett figyelembe, azt, hogy a bepanaszolt Matulay az elszámolásról már *felmentő levéllel rendelkezik*.

1841. február 17-én Félégyháza városában tartották Verbói Szuha Imre nádori főkapitány elnökletével azt a kerületi „*Kisebb Gyűlést*”, amelyen bejelentették a kancellária döntését. Petrovits István „*kérésétül elmozdítván*”, a kiskun kerület egyik bírósági tagját utasították, hogy az „*Esedezőt*” erről értesítse.

Az ügy befejező aktusa lent, Szabadszálláson az volt, hogy a „*Petrovits István bukott Adós Javai el adására, és a hitelezők ki fizetésére ki rendelt küldöttek*” 1841. május 25-én megtették jelentésüket: „*a nevezett adósnak Javaibul bejött 8359. f. 53 kr, és ugyan ezen Summa a Hitelezőknek ki is fizettetett*”.

„Szolgál Tudományul, s a több mellékletekkel edgyütt tétessék az Irás Tárbá.”

Ez volt az utolsó rendelkezés Szabadszállás város tanácsának 1842. december 28-án tartott tanácsülésén erről a nevezetes perről. A 120 év után feltárt dokumentumok jelentősége — a fenti rövid összefoglalásból is láthatóan — nemcsak az, hogy a mintegy 70 eddigi ismeretlen akta, levéltári feljegyzés pontos bepillantást enged Petőfi családjának nagy perébe, hanem az is, hogy feltárul az a század, s annak gazdasági, társadalmi, politikai, közigazgatási, igazságszolgáltatási viszonyai, amelyben — Petőfi megállapítása szerint — annyi „szaggatottság” volt, s amelyben „a szenvedések és szenvedélyek csataterén” folyt az ő élete.¹⁰

A részletek ismeretéből Petőfi életrajzának olyan fontos kérdései is megvilágítást és magyarázatot kapnak, mint pl. a szabadszállási követjelölti bukás vagy Petőfi Habsburg-ellenes beállítottságának családi gyökerei. A kutatás a Petőfi-reliquiákat is eddig ismeretlen értékes darabokkal gazdagította, mert *apja perének egyes iratait az akkor 16 éves, felsőfokú középiskolai tanulmányait abbahagyó Petőfi Sándor írta, másolta*. Eddig ezek is a Szolnoki Állami Levéltárban lappangtak.

Dr. Mezősi Károly

JEGYZETEK:

1. Vasárnapi Újság, 1872. 40. sz. Petőfi Istvánnak Jókaihoz írt levele szüleitől.
2. Szeberényi Lajos emlékkönyvébe.
3. Lapok Petőfi Sándor naplójából. — Monarchia és respublica. — L. Pándi Pál: Petőfi Sándor összes prózai művei és levelei, 413. l.
4. Galambos Károly szabadszállási jegyző kírása nyomán Kacziány Géza: A jó öreg kocsmáros. Budapesti Hírlap, 1882. júl. 9-i sz. Koszorú, 1882. VIII. köt. 506—515. l. — A Petrovits István birtokvételeit összeállító jegyzéken kívül Kacziány közli itt Szabadszállás tanácsának két igazolványát Petrovits vagyoni helyzetéről (1838. jún. 22.), illetőleg magatartásáról (1840. ápr. 21.) és egyik József nádorhoz intézett folyamodványának szövegét (1839. júl. 26.).
5. Ferenczi Zoltán: Petőfi életrajza, I. 97—101. l. és Hatvany Lajos: Így élt Petőfi, I. 301. és 468. l.
6. Petőfi családja a Kiskunságban, I. Félegyházi életük és „A jó öreg kocsmáros fiatalabb árendás és kocsmabérlő korában c., sajtó alatt lévő tanulmányaimban szölok részletesen Petőfi családjának gazdasági és társadalmi helyzetéről.
7. Ün. „váltó forintban”. Használatban volt még az ezüst forint. Ez a váltó forintnál két és félszer volt értékesebb, vagyis 40 ezüst forint volt egyenlő 100 váltó forinttal. Az itt szereplő összegek, hacsak külön nem emeljük ki, hogy ezüst forintról van szó, általában váltó forintot jelentenek.
8. Ezt a szerződést Petrovits István csatolta 1839. jan. 12-én Pesten készítettett hiteles másolatban egyik folyamodványához. — Ferenczi, nem ismervén ezt az egyezséglevelet, tévesen azt írta, hogy az ercsi mézsárszéket 1837-ben bérelték ki három évre. — Id. m. I. 98. l.
9. „nos ob grassantem pecorum luem primo statim anno... in 942 florenis valutabilibus damnificari...”
10. Előszava összes költeményeihez, 1847. január 1.

Szolnok megye tógazdaságai

Hazai folyóvizeink rendkívül gazdag halállománya a múlt évszázad közepén megindított folyószabályozások következtében az 1880-as évekig már annyira lecsökkenet, hogy a bajok orvoslására különféle intézkedéseket kellett tenni. Ezt a célt szolgálta az 1888-ban alkotott halászati törvény és egyéb szervezeti intézkedések. Ezek során felállították az Országos Halászati Felügyelőséget, melynek tervei szerint modernizálták a tatai tógazdaságot — „öreg” tava még Zsigmond király idejéből való —, és Wittingauból importált gyorsnövésű, nemes pontyokkal népesítették be. A lehalászáskor meglepően jó eredmény mutatkozott, ami elindítója lett a később európai hírű magyar pontytenyésztésnek.

Hazánkban az első, mesterséges viszonyok közt létesített modern pontyos tógazdaság — a tatai példa nyomán — Simontornyan épült 1894-ben. Az újabb jó példa hatására 20 év múlva, 1915-ben 100 helyen 11 0000 kh, 1930-ban pedig 149 helyen 16 510 kh tógazdaság működött, de ebből megyénk területére még egyetlen hold sem jutott.

A felszabadulásig a tógazdaságok területe mintegy 18 000 kh-ra növekedett. Népi államunk már 1958 végére kerekén 31 000 kh-ra növelte halastavaink területét, amelyből 29 000 kh üzemelt is.

Szolnok megyében a tógazdaságok létesítése szorosan összefügg az öntözőrendszerek és általában az öntözés elterjedésével. *Első tógazdaságunk 1952-ben épült Kisújszálláson.* Megyénkben eddig 17 helyen 34 tóegységből álló, 942 kh vízfelületű halastó épült. A halastavakon kívül 3 helyen 654 kh öntözővíztároló is létesült, amelyek halászatiilag szintén hasznosíthatók. (1959-ben ebből 254 kh-on 850 q halat halásztak le.) Mesterségesen létesített halastavaink és tározóink összterülete tehát 1596 kh.

Tógazdasági haltenyésztésünk jelentőségének megvilágítása céljából hasonlítuk össze a nyílt vizeinkből (folyókák és holtágak) és meglévő tógazdaságainkból (tározók nélkül) fogott, illetve lehalászott mennyiségeket. Meg kell még jegyezni, hogy nyílt vizeink halait a mintegy 150 km hosszú élő Tiszából, 15 holtágból és kisebb-nagyobb vízfolyásokból (Zagyva, Millér, belvízcsatornák, stb.) 3 halászati termelőszövetkezet, tógazdasági halainkat pedig 891 kh tóból — ennyi volt üzemben — 7 termelőszövetkezet, valamint 5 Á. G. halászaik fogták, illetve halászták le. Az összehasonlító időszakban, 1958-ban:

nyílt vizeinkből származott	1292 q hal;
tógazdaságból származott	2746 q hal.

Tógazdaságainkban tenyésztettük 1958-ban összes kifogott halunk 68%-át. Amennyire bizonyosra vehetjük, hogy a halászati tsz-ek mindent elkövettek a halfogás érdekében (feltehetőleg ivadékolta is), annyira komolyan kell tudatosítanunk azt a tényt, hogy meglévő tógazdaságaink lehetőségeit még nem használjuk ki eléggé. Halastavaink, tógazdaságaink jelentősége azonban mégis nyilvánvaló.

Ezután ismerkedjünk meg röviden egyes halastavainkkal, tógazdaságainkkal, külön a tsz-i és külön az á. g.-i üzemekkel, megközelítőleg az építkezés és üzembehelyezés sorrendjében.

A termelőszövetkezetek tógazdaságai

1. *Kisújszállási tógazdaság.* Az 1952. év nyarán elsőként létesült, körtöltéses rendszerű halasüzem Kisújszállástól 3 km-re, a kakati belvív-főcsatorna jobb partján, a debreceni műút mellett fekszik. Táplálóvizét szivattyúzással a belvív-főcsatornából kapja, és ugyanoda csapol le gravitációsan. Központi fekvése és jó útviszonyai miatt alkalmasnak látszott a két közeli szocialista város, Kisújszállás és Karcag területén lévő szövetkezeti rizsföldek halállományának továbbnevelésére és átteleltetésére.

3 db közel egyforma nagyságú tóból áll. Vízfelülete 58 kh. Töltései — melyekbe 24 351 m³ föld épült be — talicskás kézi munkával készültek. Az építés költsége kerekén 500 000 Ft volt.

A tsz az üzemeltetésre nem nagy gondot fordított, kezdetben csak 1—2 tavat töltött fel, a halakat nem takarmányozta rendszeresen, ezért 1955-ben mindössze 88 q, 1956-ban (teljes üzemnél) 141 q halat halászott le. A berendezés hasznot nem hajtott, ezért 1957-től kezdődően üzemeltetésre a Nagykunsági Á. G.-nak adták át.

Az Á. G. 1957-ben (késői kihelyezés mellett) 162 q, 1958-ban mintegy 240 q haltenyésztést ért el. 1959-ben elért eredményét még nem ismerjük¹, de az aligha csökkent. 1960. I. 1-től ismét új üzemeltetője lesz, ezúttal a szajoli Haltenyésztő Állomás. Az új elgondolás szerencsésnek ígérkezik annál is inkább, mivel az Állomás csak ivadékok szándékozik tenyészteni, ami hozzájárulhat mind a tsz-tógazdaságok, mind a rizsföldi haltenyésztés fellendítéséhez.

2. *Mezőtúr-álmozugi tógazdaság.* A Mezőtúr és Túrkeve határában lévő holt mederben létesült 1952-ben, eredetileg a mezőtúri és túrkevei tsz-ek rizsföldi halainak továbbtenyésztése és átteleltetése céljából.

Völgyzárógátas tógazdaság, 6 db közel egyforma nagyságú tóegységből áll, 72 kh vízfelülettel. Mind feltöltése, mind lecsapolása gravitációs úton biztosítható: az előbbi az öntözési idény kezdetekor, az utóbbi az öntözési üzem végén. Építésénél 14 000 m³ földmunka és mintegy 60 m³ betonmunka készült el 275 000 Ft költséggel.

Első üzemeltetője a Bercsényi Tsz volt, néhány év óta a mezőtúri Hunyadi, valamint a túrkevei Tánicsics Tsz hasznosítja.

Mivel az egyes tavak egymástól függetlenül sem fel nem tölthetők, sem le nem csapolhatók, a tógazdaság egységes üzemterv szerint, egy üzemeltető kezében jobban hasznosítható lenne.

	év:	1956	1957	1958
Lehalászás: ²	q:	78	164	105

3. *A tiszaszentimrei Kossuth Tsz 18 kh-as tógazdasága.* Ez a kis tógazdaság Pusztakettős vasúti állomás mellett létesült 1953-ban. Fekvése azért is jó, mert mellette halad a kunmadaras—tiszaszentimrei műút, a tsz központja pedig közvetlenül a tó partján van. Körtöltéses rendszerű, 1 kis tóból áll, melyet 2 db raktározó egészít ki. Feltöltése szivattyúzással, lecsapolása gravitációsan hajtható végre. Kivitelezéséhez mindössze 3600 m³ földmunkára volt szükség. Az építési költség mintegy 72 000 Ft volt.

	év:	1956	1957	1958
Lehalászás:	q:	68	81	23

4. *A túrkevei Búzakalász Tsz 50 kh-as tógazdasága* műszaki tervek és műszaki segítség nélkül 1953-ban létesült; az akkor még Harcos nevet viselő tsz tagsága építette. Kb. 4 kh-nyi ívató és az 1955-ben létesített háromrekeszes teletető tartozik

1. Cikkünk 1960 márciusában készült. (Szerk.)

2. Lehalászott hal mennyiségén a valamely halastóból kifogott összes hal mennyiségét értjük. Ebbe még a kihelyezett ivadék súlya is beleszámít — ez általában 40—60 kg/kh —, éppen ezért a lehalászási eredmények önmagukban még nem árulnak el mindent. Tógazdaságoknál a hozamok vizsgálata a helyes eljárás. Ha a kihelyezett ivadék súlyát a lehalászott súlyból levonjuk, a tó bruttó hozamát kapjuk, amely a tó természetes hozamából és a takarmányozásból eredő hozamból áll.

hozzá. Közel a városhoz, műút mellett van, így fekvése is jónak mondható. Körtöltéses tavát szivattyúval táplálják, lecsapolása gravitációs.

Ez a tógazdaság kielégítő eredménnyel kezdett üzemelni, a rizsföldi haltenyésztés is sikerrel indult, így a tsz 1954-ben tervbe vette egy nagyobb, 150—200 kh-as tógazdaság kiépítését. Ennek figyelembevételével készült az említett teletető is, melynek építési költsége 196 000 Ft volt.

Lehalászás:	év:	1956	1957	1958
	q:	116	108	108

5. A *karcagi Lenin Tsz 124 kh-as tógazdasága*. Tulajdonképpen 2 külön tógazdaságból áll. Az egyik gazdaság létesítése — a vajasi határrészen — 1954-ben 30 kh-as tó építésével kezdődött, amelyhez 1955-ben új 28 kh-as tó és négyrekeszes teletető épült. Ez a gazdaság — helyesebben inkább üzemegység — jelenleg tehát 58 kh termelő tóból és 400 q hal befogadására alkalmas teletetőből áll.

A másik üzemegységet — amely a Gergely-lapason van — 1955-ben az akkor még Április 4. Tsz építette. (1957-ben a két tsz egyesült.) Egyetlen tóból áll, felülete 66 kh, tartozéka még 1 kétrekeszes raktározó tó.

A tavak körtöltéses rendszerűek. Feltöltésük szivattyús üzemű, lecsapolásuk gravitációs. Műúttól, vasúttól 3—6 km-re fekszenek, ebből a szempontból elhelyezésük nem a legjobb. Az viszont, hogy az elsőnek említett 58 kh-as gazdaság a 270 kh nagyságú ún. Kecskeri tározó tó közvetlen szomszédságában van (a tározót a tsz halászati hasznosítja), a tógazdaság előnyét szolgálja. Az építés költsége mintegy 850 000 Ft volt. Hosszú töltéseinek karbantartására nagyobb gondot kellene fordítani.

Lehalászás:	év:	1956	1957	1958
	q:	?	441	270

6. A *tiszaörsi Rákóczi Tsz 45 kh-as tógazdasága* 1954—55-ben létesült a községtől és a műúttól nem messze, egy elmcasarasodott völgyben. Három tóból és 2 raktározó tóból áll. Feltöltése részben gravitációs, részben szivattyús, lecsapolása jobbára gravitációsan, de teljesen csak szivattyúzással hajtható végre. A tógazdaságnak teletetője nincs, erre a célra a község végénél lévő vályogvető gödröket használták fel.

A szivattyús üzemelésre tervezett 22 kh-as tavat csak részben használják.

Lehalászás:	év:	1956	1957	1958
	q:	89	66	20

7. A *kunmadarasi Kossuth Tsz 40 kh-as tógazdasága*. Az öntözések következtében elmcasarasodott lapályos részen épült 1954 őszén. Völgyzárógátás rendszerű. Egyetlen 40 kh-as termelő és 2 db raktározó tóból áll. Táplálása és lecsapolása is gravitációsan hajtható végre. A műúttól 300 m-re, a vasúttól is csak 5 km-re fekszik. Fenntartási költségei alacsonyak, vízfelülete állandóan tiszta. Egyik legsikerültebb és leginkább karbantartott tógazdaságunk.

Építése mintegy 7000 m³ föld- és 16 m³ betonmunkát igényelt 182 500 Ft költéssel.

Lehalászás:	év:	1955	1956	1957	1958
	q:	68	61	59	66

A jövőre nézve igen biztató, hogy lehalászási eredménye 1959-ben mintegy 108 q volt.

8. A *tiszaigari Petőfi Tsz 30 kh-as halastava* ugyancsak lefolyástalan, elvizesedett völgyben létesült a községtől kb. 2 km-re. A völgyet 280 fm hosszú, 6 m szélességű töltés rekeszti el, amely a tó egyetlen töltése és egyúttal átjáró út is szolgál.

Egyetlen tóból áll, amelynek táplálása és lecsapolása is gravitációs üzemű. Lecsapoló csatornája csak 1956-ban készült el, így az 1955-ben kihelyezett halakat csak ekkor lehetett lehalászni. Üzemelését később elhanyagolták. Megépítése kereken 100 000 Ft-ba került, a munkálatok alkalmával 2700 m³ föld- és 13 m³ betonmunkát végeztek el. Kivitelezésekor a halágyat a magas vízállás miatt nem sikerült elkészíteni, ezt a hiányt a tsz most tervezni megszüntetni. Szükség lenne továbbá egy raktár-tóra is. A halastó további bővítésére igen jó adottságok vannak.

Lehalászás:	év:	1955—56	1957	1958
	q:	148	22	Ø

9. A *tiszafüredi Harcos Tsz 15 kh-as halastava* 1954—55-ben készült. Egy termelő tóból és 2 kis raktározó tóból áll. Táplálása gravitációsan, lecsapolása azonban csak szivattyúzással hajtható végre. 1957—58-ban nem üzemelt. Korábbi eredményei sem ismeretesek.

10. A *tiszaszőlősi Szarvas Sándor Tsz 6 kh-as halastava* 1954-ben a tiszafüredi öntöző-főcsatorna jobb partján, elmocsarasodott és más módon nem hasznosítható területen épült. Teljesen körtöltéses. Táplálása gravitációs, lecsapolása nagyrészt gravitációsan, de teljesen csak szivattyúzás útján történhet.

Építésénél 4275 m³ földmunkát végeztek, ami kellően bizonyítja, hogy ilyen kis tavak létesítése csak különlegesen kedvező körülmények között jöhet számításba. A tó 1958-ban nem üzemelt.

Lehalászás:	év:	1956	1957
	q:	20	13

11. A *besenyőzögi Lenin Tsz 11 kh-as halastava* 1956-ban közel a községhez (1 km), a Millér egyik holtmedrében létesült. A tóval körülvett szigeten gyümölcsös települt.

A tó építésének elsődleges célja a tsz rizsföldjein tenyésztett halak továbbnevelése volt. A rizsföldi haltenyésztés előmozdítását szolgálja az ugyancsak megépített 4 db apró ivató tavacska is.

A tó vízellátása szivattyúzással, lecsapolása gravitációs úton hajtható végre. Építési költsége 35 000 Ft volt, s építésénél 3300 m³ földmunkára és 8,5 m³ betonmunkára volt szükség. Kivitelezésében a tsz tevékenyen részt vett. Lehalászási eredménye 1958-ban 21 q volt.

Az állami gazdaságok tógazdaságai

1. A *Nagykunsági Á. G.* tógazdaságának építése 1952 őszén kezdődött el. Kezdetben 2 db, együttesen 46 kh termelő tóból és ötrekeszes teletetőből állott. A tógazdaságot 1954-ben 104 kh-dal kibővítették. Jelenleg 4 tóból áll, összesen 150 kh vízfelülettel. A tavak helyén kioregedett rizstelep és elmocsarasodott legelő volt. Talaja jó vízzáró rétiagyag.

A tavak körtöltéses rendszerűek, feltöltésük szivattyús üzemű, lecsapolásuk gravitációs. Előnyös helyen épült, mellette halad a kisújszállás—dévaványai műút és a vasút is, melyhez iparvasút vezet.

A tógazdaságot mind intenzívebben üzemeltetik, amit a lehalászások kellően bizonyítanak.

Lehalászás:	év:	1956	1957	1958
	q/kh:	3,15	3,85	4,—
	q:	424	581	600

Az á. g. tógazdasága további bővítését tervezi.

2. A *tiszasülyi Á. G.* tógazdasága 2 db, összesen 126,5 kh vízfelületű termelő halastóból, továbbá ivató, raktározó és teletető berendezésekből áll. Az ún. Györgyérben létesült. Tápláló vizet a tiszasülyi öntözőrendszerből gravitációsan nyeri, lecsapolása szintén gravitációsan történik. Rendszerre völgyzárógátas, bár helyenként hosszanti oldalán is épült töltés. A teletetők, ivatók, raktár-tavak 1952—53-ban, a termelő-tavak 1954-ben épültek. További bővítését tervezik.

A tógazdaságot belterjes üzemterv szerint hasznosítják. Lehalászási eredménye 1958-ban 525 q (4,15 q/kh) volt.

3. A *tiszaszentimrei Á. G.* tógazdasága 130 kh termelő tóból áll, melyhez 2 db ivató tó és tízrekeszes teletető tartozik. Völgyzárógátas rendszerű tavai gravitációs tápvízzel láthatók el a tiszafüredi öntöző-főcsatornából. Lecsapolását szintén gravitációsan a vékonyéri csatorna vezeti le.

Létesítéséhez 28 000 m³ földmunkára és 34 m³ beton beépítésére volt szükség, amit az á. g. házi kezelésben hajtott végre, így az csak 400 000 Ft-ba került. 1957-ben épült. A tavaknak igen jó a természetes hozamuk. Belterjes üzemet folytatnak,

1958-ban 568 q halat halásztak le, s ezzel megyénkben az eddigi legjobb eredményt (4,36 q/kh) érték el.

4. A *Palotási A. G.* 60 kh-as tógazdasága a Millér egyik kiszélesedett — a Hasznos-szigetet ölelő — völgyében létesült 1955—56-ban, mintegy 13 000 m³ földmunkával és 189 000 Ft költséggel az á. g. házi kivitelezésében, 2 tóból áll, sem műtárgyai, sem kiegészítő berendezései nincsenek. Rendszere völgyzárógátas. Tápláló vízzel — az öntöző művek segítségével — szivattyúzás útján látják el. Leccapolása gravitációs úton történik a Millérbe. Belterjes kezelése következtében eredménye kielégítő. Komoly mértékű bővítésére az adottságok megvannak.

Lehalászás:	1957-ben:	195 q	3,25 q/kh.
	1958-ban:	202 q	3,37 q/kh.

Tógazdaságaink fogási eredményei 1956—58-ban:

Tsz-tógazdaságok:

Év	Üzemelt terület	Lehalászott hal	Fajlagos fogás
	kh	q	q/kh
1956.	340	696	2,04
1957.	379	938	2,47
1958.	360	613	1,98
<i>A. G. — tógazdaságok³</i>			
1956.	140	424	3,15
1957.	275	949	3,42
1958.	531	2133	4,00

A fenti táblázatos kimutatás szembeötlően bizonyítja egyrészt, hogy állami gazdaságaink fajlagos termelése (feltehetően termelékenysége is) egyenletesen és állandóan emelkedik, eredményeivel elégedettek lehetünk; — másrészt, hogy termelőszövetkezeti tógazdaságaink termelése nem kielégítő, amire nemcsak fel kell figyelni, hanem mindent el kell követni, hogy ezek minél gyorsabban nagyobb hasznót hajtó melléküzemekké váljanak.

Tsz-tógazdaságaink többsége törpe- vagy kisüzem, amelyekben az ivadék előállítására és telettetése nem lehet kifizetődő. Sajnálatos, hogy szövetkezeteink általánosan ezt a rossz módszert követik.

Jó ivadék előállítását a szajoli Haltenyésztő Állomásra kellene bízni, különösen most, hogy a kisújszállási tógazdaságot is üzemébe vonja.

A telettetés gondjaitól jónéhány olyan tsz-tógazdaság megszabadulhatna, ahol lehetőségek vannak a nyári lehalászás bevezetésére (Kunmadaras, Tiszaszentimre, Túrkeve, Tiszaigar). Más helyeken szóba jöhetne a koratavaszi lehalászás, amikor szintén könnyebb a halak értékesítése. Természetesen ezekhez a módszerekhez nagy szakértelem szükséges.

Egyik-másik gazdaságban szép, tiszta vízfelület látható. Itt-ott viszont sás, nád, hínár borítja a tavakat (pl. a karcagi Lenin Tsz tavasszal), ami terméscsökkenést eredményez. A töltések állapota sem mindenütt kielégítő, emiatt csökkentett víznívót kell tartani, ami együtt jár a vízi növényzet térhódításával.

Ez volt tehát a helyzet vázlatosan 1959 végéig. Az 1959-ben elért eredmények még nem ismeretesek. A jövőre vonatkozóan azonban biztató előjelek láthatók.

Elsősorban az állami gazdaságok megalapozott, jól termelő gazdaságai bővítik üzemeiket (Nagykunság, Tiszasüly). Tógazdaságokat építenek a tangazdaságok is (Mezőtúr, Karcag). Új halastavakat épít a kunhegyesi Vörös Csillag Tsz. Néhány tógazdaság terve készen áll (tiszaszentimrei Kossuth Tsz; Felszabadulás HTSZ, Szolnok). Új tógazdaság létesítését tervezi a Bánhalmi A. G. is, amely — mint teljesen új, kezdő termelő — 1959-ben egymaga mintegy 850 q kiváló minőségű piaci halat tenyésztett az általa hasznosított X-es öntözővíztározóban, és megépítette megyénkben az első modern, szöktetéses rendszerű teletető berendezést, amely forradalmasíthatja a szokásos lehalászás nehéz és költséges munkáját.

Kató István

3. Az á. g.-ok 1956. évi adatainál a tiszasülyi és a palotási, az 1957. évinél a tiszasülyi gazdaság adatai nem szerepelnek; az 1957. és 1958. évnél a bérelt kisújszállási 50 kh-as tó hozamát figyelembe vettem.

Adalékok „A dévaványai juhbehajtás“-hoz

Pap Károly közlése után széles körben ismertté vált az *Arany János* ifjúkori zsenigéjének tartott *A dévaványai juhbehajtás* című falucsúfoló verses krónika, amelyet már a múlt században többen ismertek, de amely csak néhány éve került újból elő, és jutott nyilvánosságra teljes szövegével.¹ A vers szerzőségének kérdésével újabban *Dénes Szilárd* foglalkozott,² és meggyőzően tárja fel — *Voinovich Géza* korábbi állásfoglalásával szemben — azokat az érveket, amelyek *Arany János* alig vitatható szerzőségére utalnak. *Dénes Szilárd* ebben a munkájában a *Voinovich-féle* aggályoskodásnak talán csak egyetlen pontjára nem ad választ, ti. arra, hogy *Voinovich* szerint a fiatal *Aranyról*, az alig 17 éves kisújszállási segédtanítóról nem tételezhető fel annyi tapasztalat és könnyed verselői készség, mint amelyet *A dévaványai juhbehajtás*ban észlelni lehet.

Hozzájárul *Arany* szerzőségének valószínűsítéséhez *Agotai László* cikke is,³ mely szerint a krónika alapjául szolgáló anekdotát ma is ismerik *Kisújszálláson* azzal az eltéréssel, hogy a juhoknak nézett darvak helyett fagyos szárnyú túzokcsapat repül fel a hajtásban.

Mellékesen megjegyezhetjük, hogy a darunak túzokkal való felcserélése későbbi változtatás. Minden valószínűség szerint eredetileg gödényekről volt szó. Ezzel fordul elő a mese más változatában is, sőt még *Kisújszálláson* is emlegetik egy szólás-mondásban: „Előre isznak rá, mint a ványaiak a gödényre”. A daru — gödény — túzok változat azzal függ össze, hogy a mese keletkezése óta a daru, s utána a gödény is eltűnt e vidékről.

A cselekmény színhelye — minthogy a túrkevei határ máshol nem érintkezik Dévaványával — nyilván e két helység közt elterülő ecsegi legelő lehetett. Itt már legalább egy évszázada nincs darucsapat, a rétek lecsapolásával a gödény is eltűnt, de túzokok még ma is láthatók falkákba verődve a késő őszi és téli időkben. Az Ecseggel határos *Kisújszálláson* ma már csak a túzokat ismerik, s így lett a ma élő mesében a daruból, gödényből túzok.

Nem kétséges, hogy a krónika szerzője a mese témáját abból a falucsúfoló anekdotából merítette, amely szájhagyományként ma is él *Kisújszálláson*. Az is bizonyos, hogy forrása csak *Kisújszállásról* eredhet, ahol *Arany János* 1834-ben tanfőtskodott. Ott ismerték, ott szállt nemzedékről nemzedékre ez a mese, amelyet az abban szereplő két legközelebről érdekelt fél, *Ványa* és *Kevi* lakói sem igen ismertek, legalábbis nem olyan általánosan, mint *Kisújszálláson*. Eddigi tudomásunk szerint a környékbeli helységekben sem ismerik. Egyedül *Szücs Sándor* ad hírt⁴ egy halásztelki tanyáról, ahol 25 évvel ezelőtt egy vén juhásztól hallotta a dévaványai juhbehajtás meséjét, mint a fortélyos *Csuba Ferencnek*, a csökmői sárkányhúzatás nagy imponzorának egyik sikerült tréfáját. Nem lehetetlen azonban, hogy a *Szücs Sándor* szerint magát megnevezni nem akaró titokzatos vén juhász, akit a tanyabeliek is csak „Balraát János” néven ismertek, talán éppen *Kisújszállásról* „emigrált” Békésbe, és vitte magával a mese magvát, amelyet ott *Csubával* kapcsolt össze.

Nem valószínű tehát, hogy a vers szerzője máshol ismerte meg ezt az anekdotát, mint *Kisújszálláson*.

Az anekdota keletkezésének idejét *Agotai* a múlt század elejére teszi. Bizonyos, hogy ez idő tájt keletkezett ezen a tájon a többi falucsúfoló versek, anekdo-

ták nagy része is, mint pl. a *Csökmői sárkányhúzatás*, a *Kutyahízlalás Sason*, a *Nagykunsági nagy ártány* és a debreceni kollégium verselő diákjainak egyéb pajzán szerzeménye is.

Arany jól ismerhette ezeket a könnyű fajsúlyú diákversezeteket, amelyek írott másolatban jártak közkézen a debreceni kollégium hatáskörzetében, főként a tiszántúli helységek akkori értelmisége körében. Az ilyen verses krónikák közül talán a legismertebb volt a csökmői sárkányhúzatás históriája, amelyet legutóbb *Szücs Sándor* közölt a békési históriák között. Ez a közismert verses krónika — bár cselekményének semmi köze nincs a *Juhbehajtáshoz* — bizonyára befolyásolta a kezdő poétát.

Ha a *Csökmői sárkányhúzatás* bevezető részét összevetjük *A dévaványai juhbehajtás* kezdő soraival, meglepő hasonlóságot, szinte szó szerinti egyezést találunk a két vers között. A *Juhbehajtás* első 7 sora, mondhatni, csak annyiban tér el a *Sárkányhúzatásétól*, hogy míg ez utóbbi rimes hexameterekben íródott, a *Juhbehajtás* a *Csokonai Békaegérharcának* verselésével megegyező rimes verssorokban folyik. A *Csökmői sárkányhúzatás* bevezetője így hangzik:

Híres volt hajdan a Nagy Kunsági nagy ártány,
Még ennél sokkal híresebb a csökmei sárkány.
Ezt a csökmeiek tartják régolta titokban,
Mint a pisztolyokat szokták elrejteni tokba.
Szóllani ők erről másnak semmit sem akarnak,
Mert attól félnek, hogy előre fejekre vakarnak...

Most lássuk *A dévaványai juhbehajtás* kezdő sorait!

Híres volt a hajdan korban
A „kunsági nagy ártány”
Szinte ezzel állt egy sorban
A „csökmői nagy sárkány”
Melyet, mint a pisztolyokat,
Tokjában akként tartogat
Csökmő régen titokban.

A két bevezető résznek ez a feltűnő egyezése mutatja, hogy *A dévaványai juhbehajtás* szerzője feltétlenül ismerte a *Csökmői sárkányhúzatás* széles körben ismert szövegét. Nem szorul egyébként különösebb bizonyításra, hogy a *Sárkányhúzatás* időben megelőzte a *Juhbehajtást*.

Szücs Sándor megállapítása szerint a *Csökmői sárkányhúzatás* verses históriája az 1700-as évek végéről származik *Szivós János* berekböszörményi nótárius tollából. A Túrkevei Múzeum könyvtárában is van egy kéziratos könyvecske „*Időtöltésre való mulattató*” címmel, amelybe *Hajdú László* túrkevei ügyvéd, volt debreceni diák 1833-ban jegyezte be más egyéb diákos históriával együtt a csökmői sárkányhúzatásnak a *Szücs Sándor* által közölttel teljesen egyező szövegét. Érdekessége még ennek a kéziratos könyvecskének, hogy közvetlen a *Sárkányhúzatás* után a többször emlegetett, de ismeretlen tartalmú *Nagykunsági nagy ártány* szövegének töredékét is közli.

Ugyanebben megtaláljuk a híres magyar Faust, Hatvany professzor csodálatos varázslatairól szóló terjedelmes feljegyzést: „*Doctor és Professor Tudákos Hatvany István életéből fennmaradt némely töredékek, Egy Debreceni Deák által, 1796*” címmel. Amint a keletkezésből kitűnik, a benne foglalt boszorkányos históriákat Hatvany halála (1786) után 10 évvel jegyezték fel a debreceni diákok, és kezdték kiterjeszteni kéziratos másolatban. Tehát ennek elterjedése is az 1700-as évek végétől kezdődik.

Talán ennél is korábbról datálódik a *Nagykunsági nagy ártány* meséje, mert az abban szereplő Hódossy kun kapitány 1727 táján viselte a kerületi kapitányi tisztséget, és 1770 körül halt meg. Minden bizonnyal halála után keletkezett a vele

kapcsolatos mese, amely már csak töredékesen került bele a *Mulattató* könyvecskébe. De találunk még a *Mulattató*-ban egy olyan krónikás verset is, amely a falusi kupaktanács erősen beszélt, borgőzös állapotban lefolyt tanácskozására mintául szolgálhatott *A dévaványai juhbehajtás* szerzőjének. *A Kutyahízlalás Sason* című verses krónika ez, amelyben a bölcs „végzés” ugyanolyan borközi hangulat mellett születik meg, mint a ványai kupaktanácsban. A krónika tartalma egyébként röviden a következő: A tiszasasi földesúr, aki Bécsben költi a pénz dinom-dánomra, lóra, agarakra, levelet küld a sasi bírónak, amelyben jelzi, hogy hazajön vadászatra. Agarait, kopóit előre leküldi, hogy hízlalják fel, tartsák jól, míg hazaérkezik. A bíró összehívja a tanácsot a csapszék gádjába. Teli kannákkal hordják a bort, isznak, dőzsölnek, és közben megtárgyalják, hogyan kellene az ebeket felhízlalni. Buta Gergely uram szalonnával javasolja, Ökrössy András korpaciberét ajánl, mert a szalonna drága, Tök Kolop kurátor viszont zsemlyét akar hozatni Budáról. Buksy szenátor ehelyett zsendicével kívánja az agarakat hízlalni, mert az sok van Sason. Végül a bortól elázott tanács Vaskalapos Salamon városgazda indítványát fogadja el, mely szerint az agarakat szénával kell etetni, mert az még több van. Az agarakat jászolhoz kötik, és szénát vetnek elébük. Mikor az uraság megjön, a kutya bőrét már a kútgém végére feszítve találja.

Ebben a krónikában — magában a vers szövegében — van hivatkozás a „múlt század közepére”, amikor a cselekmény történt, vagyis az 1750 körüli időkre. A versesbeszéd tehát itt is az 1800-as évek elejére tehető. Mindezekből megállapíthatjuk, hogy az említett *Mulattató* könyvecskében feljegyzett mesék, krónikák keletkezési ideje az 1700-as évek végén, az 1800-asok eleje táján lehetett, vagyis jóval a *Juhbehajtás* előtt. Ez időtől kezdtek lemásolni azokat a túrkeveihez hasonló *Mulattató* könyvecskébe. Ilyenfajta gyűjteményes feljegyzések maradtak fenn versekkel, mondákkal, helyi vonatkozású tréfákkal kiegészítve máshol is, és kerülhetnek még elő bizonyára ezután is a régi irományok közül.

Az ilyenek nemcsak egy helységben forogtak közkézen, de lemásolták más falubeli diákok is, és így terjedt megyeszerte vagy még tovább. *Dömötör Sándor* is azt írja „A csökmői sárkány históriája” című dolgozatában,⁵ hogy Szabó Bertalan csökmői ref. lelkész 1858. december 28-án másolta le a históriát Túrkevéen. Talán éppen az említett „*Mulattató*”-ból!... Nincs kizárva, hogy *Kisújszálláson*, a közeli szomszéd városban is az erről készült másolat vagy más ilyesfajta gyűjtemény járt közkézen, és ez került 1834-ben az ott tanítóskodó *Arany János* kezébe.

Végül még csak annyit, hogy a többször említett túrkevei „*Mulattató*”-ban van egy hosszú vers, „Az istenek osztozkodása”, amelynek verselése pontosan ugyanaz, mint *A dévaványai juhbehajtásé*.

Mindezek az adatok különösen azért tarthatnak érdeklődésre számot, mert közelebb visznek annak megismeréséhez, milyen anyagot dolgozott fel *Arany János* ebben a művében. Köztudomású, hogy milyen fontosnak tartotta az epikai hitelt, melyet ez esetben a szájhagyományként és írásban is fennmaradt történetek biztosítottak.

Dr. Gyórfly Lajos

JEGYZETEK:

1. Irodalomtörténeti Közlemények, 1954. 1. sz.
2. Irodalomtörténeti Közlemények, 1956. 2. sz.
3. Jász-kunság, 1958. 1—2. szám.
4. Szücs Sándor: Békési históriák, Gyula, 1959.
5. A gyulai Erkel Ferenc Múzeum kiadványai. 6. Debreceni Szemle, 1934.

Szolnok megye ivóvízellátásának 15 éves fejlesztése

I.

Szolnok megye Szolnok várostól északra és délre a Tisza mindkét partján terül el. Legészakibb községe Jászárokszállás és Tiszafüred, a legdélibb pedig Csépa és Szelevény. A megye keleti határa a karcag—nagyiváni vonaltól kissé keletre húzódik, nyugati irányban pedig Jászfényszaru a legszélsőbb fekvésű község. A megye területe síkság, mely kis mértékben északról délre lejt. Az északi rész 94—98 m, míg a déli rész 84—88 m magasan van az Adria felett.

A terület földtani felépítésére a medence-feltöltés a jellemző. A feltalajt holocén- és pleisztocénkori üledékek képezik. A Tisza mentén a pleisztocénkori képződmény kb. 180 m-ig tart, alatta a pannon-réteg húzódik, mely 1700 m vastag. Az üledéksor északkelet felől délnyugati irányban megsüllyedt, s kivastagszik. A mélyebb rétegsort a tiszaoärsi, karcagi, szolnoki, cserkeszölői és türkevei, valamint jászberényi szénhidrogénkutató fúrások tárták fel.

A megye ivóvíz-ellátásában a mélyebb fúrású, ún. artézi kutak igen nagy szerepet játszottak. Erre mutat az a körülmény, hogy *a megyének egyetlen olyan községe sincs, ahol ne volna mélyfúrású kút*. Az ivóvíznyerés általában 30—500 m-es mélységekből történik. Az ivóvíznyerési lehetőség a megye területén azonban nagyon különböző, ami elsősorban arra vezethető vissza, hogy a megye területe az Allami Földtani Intézet által készített beosztást figyelembe véve, 5 vízföldtani tájegységbe tartozik. Ezek:

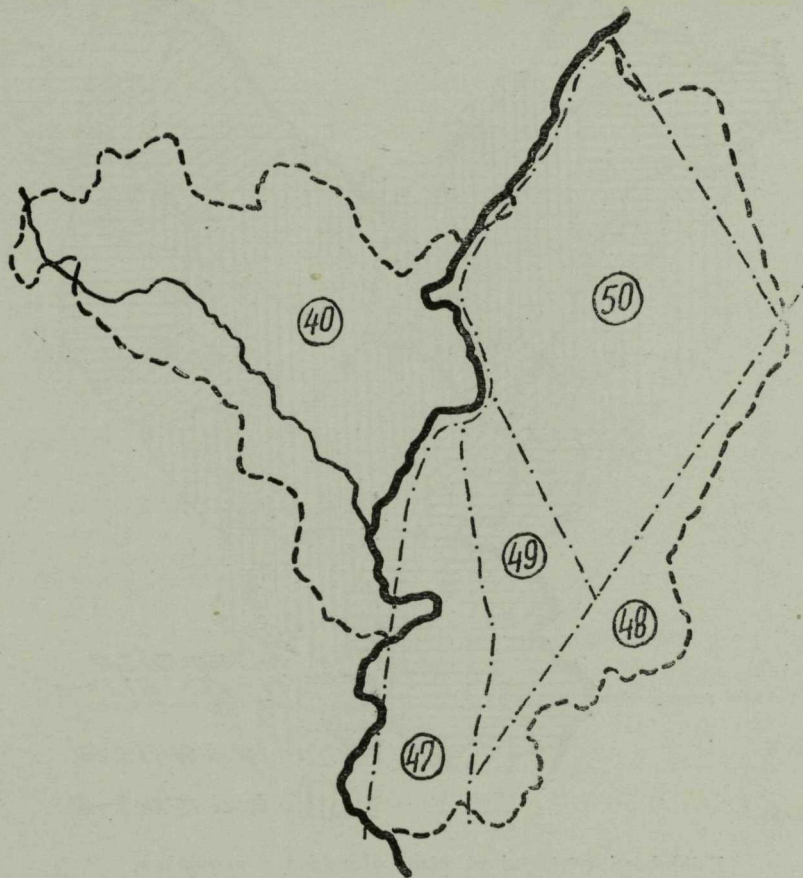
40. sz. a Zagyva—Tisza süllyedék; 47. sz. Tisza menti mélyterület; 48. sz. a középalföldi depresszió keleti része; 49. sz. a tiszántúli pannon magashát szolnoki része; 50. sz. a tiszántúli pannon magashát nagykunsági része.

A víznyerési lehetőség legjobb a 47. sz. tájegységen, valamint a Zagyva—Tisza süllyedék északnyugati és az 50. sz. tájegység keleti részén, miután ezek a területek sok durva szemű, részint dunai eredetű hordalékot tartalmaznak, melyekből bőséges vízmennyiség tárható fel. Ugyanakkor a Zagyva—Tisza süllyedék délkeleti részén, valamint a 49. sz. és az 50. sz. tájegység nyugati részén az üledéskor kevesebb homokos tagot tartalmaz, s a meglévők is finom szemcsézetűek s vízszegények.

Szolnok megyében a vízföldtani adottságokból eredő ivóvízproblémának 2 fő oka van: 1. a kutakból kitermelhető víz aránytalan területi megoszlása; 2. a kútakból kitermelhető víz kedvezőtlen vegyi összetétele.

Az 1. pontra vonatkozóan: megyénk területén 35 olyan község van, ahol az ellátottság nem éri el a 100%-ot, tehát a lakosság vízmennyiség tekintetében problémákkal küzd, ami a kutaknál vízért való sorbaállásban nyilvánul meg. Ugyanakkor 37 községben az ellátottság a 100%-ot jóval meghaladja. Mint ivóvízzel túlzottan ellátott területet említjük meg a kunszentmártoni járást, ahol jelenleg az üzemelő kutakból annyi víz termelhető ki, amennyivel az egész megye jelenlegi belterületi lakossága teljesen ellátható volna.

Az ellátottság terén kimutatható eme különbözőségeket megtalálhatók a kutakból nyerhető víz vegyi összetétele tekintetében is. Megyénk 72 községe közül 21 községben az eddigi feltárt valamennyi vízadó rétegből 0,5 mg/l felüli vasas víz volt nyerhető, míg a további 20 községben a vízhozam tekintetében a leggazdaságosabbnak minősíthető rétegekből is magas vastartalmú víz vehető ki. E probléma súlyosságát mutatja az, hogy a kedvezőtlen vízkémiai összetételű vizet szolgáltató terüle-

Szolnok megye hidrológiai tájegységei.

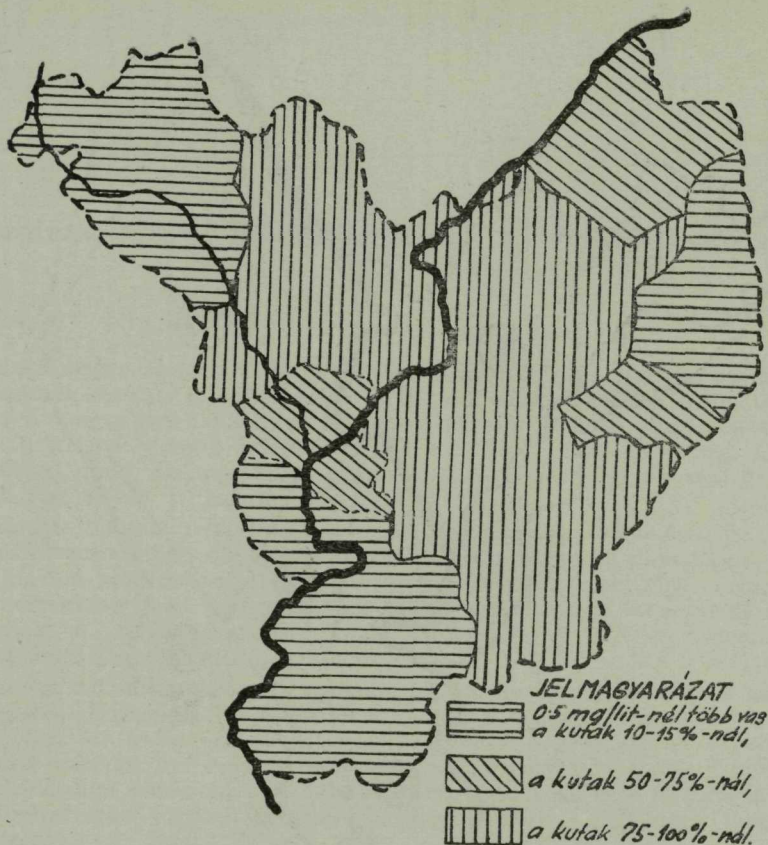
tek lakosainak száma meghaladja a 142 000 főt, a megye községei 1959. évi belterületi lakosságának 62,8%-át. Mint vízföldtani adottsággal összefüggő tényre kell rámutatnunk arra a körülményre, hogy döntő többségben azokon a területeken jelentkezik az ellátottság terén probléma, ahol a víz vegyi összetétele is kedvezőtlen.

A megye területén egyaránt megtalálható, mind a rétegeredetű, mind a víz agresszivitásából származó vasas víz, mely utóbbi az acél bélésű korróziójából adódik.

A rétegeredetű vasas víz csaknem kizárólag az egykori folyók medreit harántoló fúrásokból termelhetők ki. Az újabb kutatások szerint agresszivitásból eredő vasas víz található Szolnok, Törökszentmiklós, Örményes, Kenderes, Kunhegyes, Tiszaroff, Besenyszög, valamint Jászboldogháza, Jászladány, Jászkisér, Jászszent-andrás és Jászfákóhalma által bezárt területen. Részben agresszivitásból származó, részben rétegeredetű a vasasság a Tisza vonalától délkeletre eső részeken egészen Kunmadarasig, valamint a Tiszafüred és Tiszaroff közti szakaszon. Kisebb összefüggő terület még Mezőtúr, Túrkeve és környéke, valamint a Karcagtól délre eső terület.

Amint látjuk, a kedvezőtlen vegyi összetétel súlyos problémája a megye ivóvízellátásának.

Tudvalévő, hogy a természetben előforduló víz kémiai és fizikai értelemben nem nevezhető tisztának, mert több-kevesebb oldott alkatrészt és lebegő anyagot tartal-

Különböző vastartalmú vizek eloszlása a megyében.

maz. Oldott anyagokra bizonyos mértékig szükség is van, mert a víz íze a benne oldott vegyületektől függ. Vannak azonban oldott vegyületek, melyek a víz élvezhetőségét károsan befolyásolják. Pl. a magnézium és nátriumszulfát tartalmú víz keserű, a vas vegyületes víz tintaízű, stb. Főzésre, s általában háztartási célokra hátrányos a kemény víz használata is, mert egyes ételek, főleg a hüvelyesek nehezebben főnek meg benne, a kávé, tea kevésbé oldódik, s így zamatuk kisebb. A kemény víz a benne oldott karbonát, klór, nitrát, szulfát és más vegyi anyagok folytán mosásnál a fehérneműt rongálja, s emellett sok szappant emészt fel.

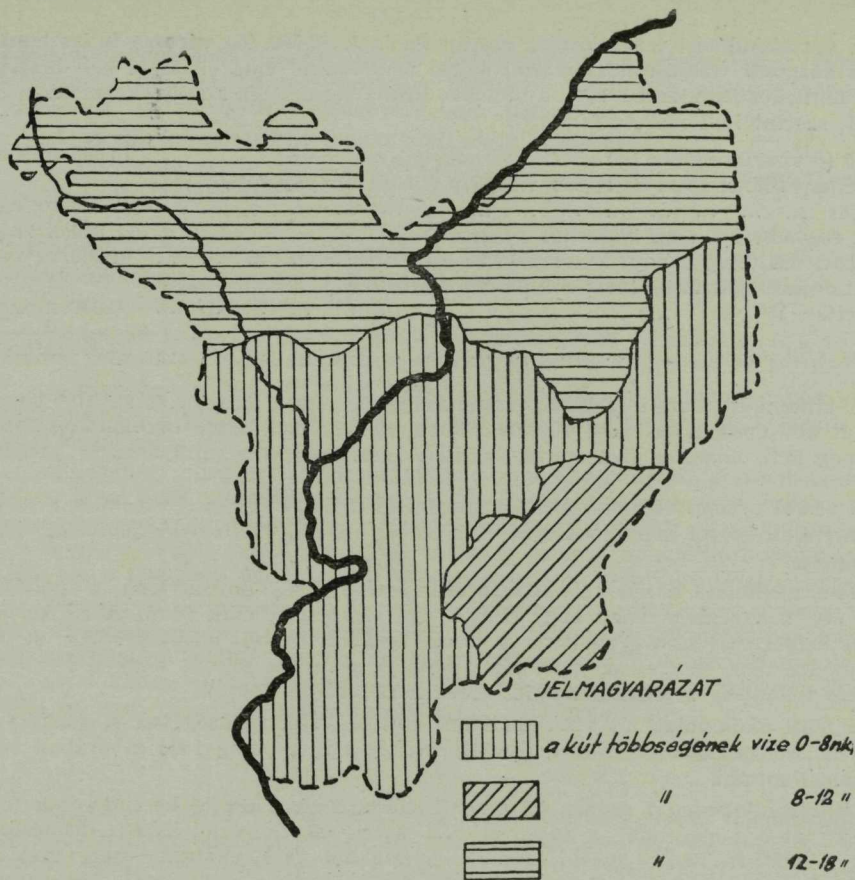
Fenti okok folytán tehát részint egészségvédelmi, részint gazdasági kihatását tekintve, egyaránt fontos a jó ivóvíz biztosítása. A jó ivóvíz szagtalan, színtelen és átlátszó, s hőmérséklete 7—12° között mozog.

Megyénk eddigi vízgazdálkodására az alábbiak a jellemzők:

A megye 79 önálló települése közül ez idő szerint 24 önálló településen (30,4%) a víznek mind minősége, mind mennyisége tekintetében távlati szempontból is megoldott a lakosság vízszükséglete.

17 önálló településen (21,5%) a terület vízföldtani adottságainak, a település beépítettségének s jövő fejlődésének megfelelően a továbbiakban is egyedi kutak telepítésével, illetve a kúthálózat sűrítésével gazdaságos a községek vízigényének kielégítése.

38 önálló településen (48,1%) az eddigi kúttelepítési módszertől eltérően, első sorban a terület vízföldtani adottságainak megfelelően részben törpevízműves rend-

Különböző keménységű vizek eloszlása a megyében.

szerral, illetve regionális vízmű létesítésével, a városokban pedig lakótelepi vízmű útján leggazdaságosabb és legcélravezetőbb az érintett önálló települések ivóvíz problémájának megoldása.

II

Szolnok város jelenlegi vízellátása két fajta módon történik: központi vízmű-rendszer útján a Tiszából történő felszíni vízkivétellel, és egyedi kutak útján.

A város jelenlegi 42 600 belterületi lakosságából 38 500 fő ivóvíz-ellátását az egységes központi vízmű-rendszer biztosítja. A szolnoki központi vízmű-rendszer jelenlegi maximális termelői, szállító kapacitása 14 000 m³/nap; 1958. évi átlagos víztermelése 9500 m³/nap volt. A legnagyobb napi víztermelést 1958. július hó 15-én érte el: 13 328 m³; míg 99 napon át átlagosan 10 000 m³ feletti volt a víztermelés.

A szolnoki vízmű átlagtermelésének megoszlása az 1958. évi tényadatok szerint:

1. 42 600 fő lakosból 38 500 fő ivóvízzel való ellátása 62 liter/fő/nap vízfejadaggal számolva	2 380 m ³ /nap
2. 30 m ³ /nap feletti ipari és egyéb nagyfogyasztók vízszükséglete, illetve fogyasztása	5 130 m ³ /nap
3. A vízmű saját vízfogyasztása (szűrő-mosás, hálózatbővítés, stb.) ...	760 m ³ /nap
4. Hálózati veszteség a napi átlagos víztermelés 13%-a (a berendezés avult volta, effektív tömítési hiba, stb.)	1 230 m ³ /nap
Az 1958. évi termelés napi átlaga:	9 500 m ³ /nap.

A városrendezési terv előírása szerint Szolnok 70 000 fős várossá fejlesztendő. Ebből a központi vízmű-rendszer által 65 000 fő ivóvízzel való ellátását kell biztosítani. A fentieket figyelembe véve a szolnoki vízmű termelő és szállító kapacitását az alábbiak szerint kell méretezni:

1. 65 000 fő vízszükséglete 160 liter/fő vízádaggal számolva	10 400 m ³ /nap
2. 30 m ³ /nap feletti ipari és egyéb vízigény (19 db nagyfogyasztó vízigénye)	7 050 m ³ /nap
3. Saját fogyasztás a napi kapacitás 4 ⁰ / ₀ -a	950 m ³ /nap
4. Hálózati veszteség a napi fogyasztás 8 ⁰ / ₀ -a	1 900 m ³ /nap
5. Nyári csúcsfogyasztások kiegyenlítésének biztosítására a napi átlagos kapacitás 15 ⁰ / ₀ -a	3 600 m ³ /nap
Teljes szükséglet:	23 900 m ³ /nap.

A kimunkált távlati vízigény biztosításához a vízmű termelő és szállító kapacitását át kell építeni, az egész vízművet korszerűsíteni kell. Ezen munkálatok keretében meg kell oldani a vízbeszerzés, vízderítés és más munkafolyamatok problémáit.

A 24 000 m³/nap vízmennyiségnek megfelelő nyers Tisza-víz biztosítása a meglévő vízkivételi művel nem lehetséges. A Tiszából történő vízkiemelés jelenlegi meg-Adria felett.

Nem megfelelő a nyersvíz-gépház elhelyezése sem, amennyiben a padozat szintje oly mélységben van, hogy a szivattyú szívócsanak csak 38 m Adria feletti szintben helyezhető el. Ugyanakkor a Tisza legalacsonyabb vízállása 76,9 m az oldási módja nem megfelelő, mert nem nyújt lehetőséget ahhoz, hogy a nyersvíz kiemelése télidőben a jégkása megjelenésekor zavartalan legyen.

A fenti okok miatt új vízkivételi mű építése válik szükségessé. A szivattyúgépek emelőmagasságát 16 m-ben, összteljesítőképességét pedig 1000 m³/órában cél-szerű megállapítani.

Derítésre jelenleg 7 egység áll rendelkezésre. Ezek a derítő berendezések tényleg tekintetében elegendők a 24 000 m³/nap távlati vízszükségleti ivóvíz derítésére. Szükséges azonban három derítő berendezés falakkal való ellátása, mert ezek a derítő medencék repedtek, s kommunikációt tartanak fenn a Tiszával. Elvégzendő továbbá a derítő medencék nyitott részének lefedése is.

A vízműnek 6 *szűrő berendezése* van. Az összes szűrő felület 150 m². Ezzel a szűrő berendezéssel maximum 14 000 m³ víz szűrhető naponta. A meglévő szűrők korszerűtlenek. A szűrendő vízmennyiség növekedésével új, korszerű szűrőberendezések készítenők, emellett a meglévők a korszerűségi követelményeknek megfelelően átalakítandók.

A *vegyszer-adagolás* a felszíni Tisza-víz tisztításával kapcsolatosan két célt szolgál: egyrészt a vizet alkalmassá kell tenni arra, hogy fizikai értelemben minősége megfelelő legyen, másrészt pedig, hogy a bakteriológiai és közegészségügyi szempontból támasztott igényeket a legmesszebbmenően kielégítse.

Az első cél érdekében az eddig kialakult tisztítási technológia figyelembevételével a víznek alumíniumszulfáttal történő kezelése, továbbá előklórozása szükséges. A másik cél biztosítása végett szükséges időnként a víz fenoltalanítása, utóklórozása és nátriumfluoriddal való kezelése.

Mindezen célkitűzések biztosítására a vízmű-fejlesztés keretén belül olyan korszerű vegyszer-adagoló berendezést kell létesíteni, mely a leggazdaságosabb és legeredményesebb vegyszer-felhasználást teszi lehetővé. A vegyszeradagoló berendezésnek a lehetőségekhez képest minden vonatkozásban automatikusnak kell lenniük, s mind elhelyezésük, mind kialakításuk tekintetében alkalmasnak kell lenniük arra, hogy a későbbiek folyamán fejleszthetők legyenek.

A szolnoki vízmű jelenleg egy 300 m³ ürtartalmú földalatti tároló medencével rendelkezik. Ennek a medencének ürtartalma a jelenlegi 14 000 m³/nap kapacitás figyelembevételével mellett sem elegendő már, mert az utóklórozásnál előírt kétórás határidő ekkora medence-ürtartalom mellett nem biztosítható. Javasoljuk a meglévő

kondenzvíz-medencének tisztavíz-gyűjtő medencévé való átalakítását. Feltétlenül szükséges a földalatti tároló medence bővítése, valamint a meglévő kondenzvíz-medencének tisztavíz-gyűjtő medencévé való átalakítása.

A vízmű korszerűsítési munkálatai során megoldandó:

1. a vízműtelep tisztavíz szivattyúgépházának átépítése; 2. a vízműtelep energiaellátásának problémája.

Ezek a mai napig csak mintegy 80%-ban valósultak meg, amennyiben befejeződött a telep villamosenergia-ellátásának építése új, 1000 kW teljesítményű transzformátor-állomással, egy 300 kW teljesítményű dieselmotoros meghajtású hidegtartalékkal, szivattyúberendezésekkel.

Elmaradt, s így a soron következő feladatok között jelentkezik: 1. a szivattyúgépterem csőhálózati rendszerének kiépítése; 2. szívó- és nyomóvezetékek megépítése.

A vízfejlesztés keretén belül szükséges gondoskodni a vízmű-gépház vezérlő berendezésének kiépítéséről is. Ezzel az egész telep működésének központi ellenőrzése megoldódik.

A jelenlegi *vízelosztó hálózat* 14 000 m³/nap vízmennyiség szétosztására alkalmas. Az ezen felül jelentkező vízigények kielégítése már meg nem engedhető nyomáseséseket eredményezhet. Ennek folytán feltétlenül indokolt és elsődlegesen szükséges a vízmű távlati fejlesztése során tervezett termelő és szállító kapacitást figyelembevéve a főnyomó- és főtáplálóvezetékek megfelelő méretűre történő kicserélése.

Szolnok város területén az Eötvös téri parkban helyezkedik el a 600 m³ ürtartalmú víztorony. Ez a tárolótér csekély ürtartalma miatt feladatát már most sem tudja megfelelően ellátni. Ezért a vízmű termelő és szállító kapacitásának tervezett bővítésével kapcsolatosan szükséges egy 1200 m³ ürtartalmú új víztorony létesítése, melyet az ipari övezetben lenne legcélszerűbb elhelyezni.

III.

Jászberény város, bár hidrogeológiai szempontból kedvező felépíttességu, komoly ivóvízellátási problémákkal küzd. Ennek elsődleges oka az, hogy a városnak nincs az egész város belterületét behálózó egyetemes közműve. A város ivóvízellátottsága jelenleg is négy módon történik: 1. korszerűtlen vízmű; 2. pozitív és negatív kutak; 3. körzeti vízvezetéki rendszer; 4. magánkutak.

A magánkutak a város területén telepített kutak összes vízhozam-értékének 45%-át adják. A város távlati vízellátási igényét tekintve a fenti okok folytán elsődleges feladat az egységes lakótelepi vízmű-rendszer megteremtése. A munkálatok ezirányban már megindultak.

Karcag város ivóvíz-helyzetére is hasonló megállapítás tehető. A város belterületi lakosságának csupán kb. 60—65%-át látja el a közmű, a többi lakos vízigénye Norton-kutak útján nyer kielégítést.

Bár a város belterületi lakosságának jelenlegi vízszükségletét a közmű és a város területén jelenleg üzemelő 22 Norton-kút együttesen kielégíti, távlatilag ehelyütt is a lakótelepi vízmű megteremtése hozza meg a végleges megoldást.

Kisújszállás vízföldtani felépíttessége már kevésbé kedvező. A mélyebben fekvő vízadó rétegek ugyanis finom szemcsézetűek, homokos tagokat tartalmaznak, s az erre a rétegre telepített kutak általában rövid élettartamúak. A felszín-közeli rétegekben telepített kutak vízbőség szempontjából jobbak, a belőlük kitermelhető víz azonban kedvezőtlen vegyi összetételű. (Vastartalom 0,6 és 1,8 mg/liter érték között ingadozik.)

Ilyen vízföldtani adottságok következtében a város távlati vízigénye legcélszerűbben és leggazdaságosabban úgynevezett tápláló kutakra telepített lakótelepi vízmű útján elégíthető ki. E munkálatok kezdeti stádiumban már folynak.

A városok között *Törökszentmiklós* a legkedvezőtlenebb ellátási helyzetű. A szükséges vízmennyiségnek mindössze 31%-a áll a lakosság rendelkezésére, és ezt két úton teremtik elő: tápláló kutakra alapított korszerűtlen vízmű-rendszer és negatív jellegű kutak útján.

A város területén működő kutak mintegy 60%-a erősen vasas vizet szolgáltat. Ez fennáll, bár a keveredés folytán csökkent mértékben, a közmű vízszolgáltatása esetében is. A város távlati vízigényét egységes lakótelepi közmű-rendszer útján kell biztosítani. A tervezési munkák a közeljövőben megindulnak.

Túrkeve vízföldtani felépítettsége hasonló Mezőtúréhoz. A város vízellátása sem a rendelkezésre álló víz mennyiségét, sem a város területén telepített kutak által szolgáltatott víz minőségét tekintve nem megoldott.

A város jelenlegi vízellátása pozitív és negatív jellegű kutakra van alapozva, melyek összértékben a szükséges vízmennyiségnek 61,3%-át adják. A város belterületén egy jelenlegi állapotában korszerűtlen vízmű üzemel, mely a város belterületi lakosságának 1,5 %-át látja el ivóvízzel.

A város távlati fejlődését, valamint a jelentkező vízigény kielégítését ehelyütt is ún. tápláló kutakra telepített lakótelepi vízmű útján kell megoldani.

IV.

A *Jászapáti járás* ivóvíz-ellátottságát a terület vízföldtani felépítettsége határozza meg. Az eddig feltárt rétegszelvények szerint a rétegsor 100—450 m között túlnyomóan agyagos, 50 m körül van durvább szemű, homokos réteg is, de ez csak a járás északi részén.

A feltárt rétegszelvények szerint az ezekre a rétegekre telepített kutakból általában alacsony (3—10 liter/perc fajlagos) vízhozam termelhető ki. A víz vegyi összetétele is kedvezőtlen, amennyiben a vasasság az 1—3 mg/liter átlagértéket eléri (Jászládány), ugyanakkor a keménység is magas: 15—35 német keménységi fok között mozog (Tizasüly, Jászládány, Jászkisér).

A járás területén lévő kutak 64,5%-a, számszerint 51 db kút a felszínközeli 0—100 m-ig terjedő rétegre települt. E kutak vizének vegyi összetételére a magas vasasság a jellemző. A járás belterületi lakosságát számítva ez azt jelenti, hogy a járás területén kb. 23 000 fő nélkülözi még ma is az egészséges, jó ivóvizet.

A járás területének legkedvezőtlenebb vízföldtani felépítettségű területe a Jászládány—Jászsalsószentgyörgy által bezárt terület.

Miután az érintett területek mind a víz mennyisége, mind minősége tekintetében a megye legkedvezőtlenebb vízföldtani felépítettségű területei közé tartoznak, e területek ivóvíz problémájának megoldása jelentkezett a megyében elsődlegesen szükségletként. Három egyező vízföldtani felépítettségű terület közös vízkivételi helyről való ellátása mutatkozott legcéltrevezetőbbnek. Az ún. regionális megoldás a Zagyva artéri medrében 100 db tükút-sorra alapozva tervezte meg Jászládány, Jászsalsószentgyörgy és a jászberényi járáshoz tartozó Jánoshida egészséges ivóvízzel való ellátását.

A kivitelezési munkálatok első része Jászládány és Jászsalsószentgyörgy bekapcsolásával ebben az évben befejeződik. A soron következő feladat Jánoshida bekapcsolása a regionális hálózatba. A járás vízföldtani adottságait és sajátosságait tekintve 15 éves időszakon belül megoldandó feladat még Tizasüly és Jászkisér ivóvíz-problémájának megoldása törpevízműves vízkivétellel.

A *jászberényi járás* községei közül ez idő szerint Alattyán, Jánoshida, valamint Jásztelek ivóvíz-ellátása megoldatlan. Mindhárom községben a vízellátási problémát főként a nyerhető víz kedvezőtlen vegyi összetétele, elsősorban magas vastartalma okozza. Jánoshida község ivóvíz-problémája a jászládányi regionális vízmű-rendszer keretében 1960-ban végleges megoldást nyer.

Az Alattyán és Jásztelek mintegy 5000 lakosát érintő vízellátási probléma törpe vízmű létesítésével oldandó meg.

A *kunhegyesi járás* a megye legrosszabbul ellátott területe. A vízszükségletnek 55,2%-a van biztosítva, a hiányzó vízmennyiség 1012 m³/nap. A fő problémát mégsem annyira a víz hiánya, mint inkább a víz kedvezőtlen vegyi összetétele okozza. Ennek alátámasztására elegendő annyit megjegyezni, hogy a járás különböző községeiben eddig telepített kutak 68,2%-ának (116 db) vize kedvezőtlen vegyi össze-

tételű, amennyiben vasassága 0,5 mg/liter értéken jóval felüli, a Tisza mentén meghaladja az 1,5—2 mg/liter értéket is. A kedvezőtlen vegyi összetételű víz által érintett lakosság száma eléri a 27 000-et.

Tomajmonostorát kivéve, ahol a kutak vize tűrhető vasassági fokú, a végleges megoldás érdekében a járás valamennyi községében törpe vízművet célszerű telepíteni.

A *kunszentmártoni járás* a megye egyetlen olyan területe, ahol a vízföldtani adottság folytán a járás valamennyi községe a szükséges vízmennyiségnél bővebben van ellátva. A járás ellátottsága 561⁰/₀-os. Ez azt jelenti, hogy napi 7271 m³-rel több áll a lakosság rendelkezésére, mint amire 100⁰/₀-os ellátottság mellett szükség volna. Jelenleg a járás területén rendelkezésre álló vízmennyiség átlagban mintegy 240 évre biztosítja a járás községeinek vízszükségletét.

Ez oknál fogva vízpazarlás számba megy az a gyakorlat, amelyet helyi tanácsaink még a legutóbbi időben is alkalmaztak: az egyes területeken jelentkező vízszükségletet nem a rendelkezésre álló vízmennyiség elvezetésével, hanem újabb kutak telepítésével fedezték.

Távlati szempontból a kutak vízének gazdaságos felhasználása feladat, mégpedig vagy egységes körzeti vízvezetéki hálózati rendszer kiépítésével, amit össze kell kapcsolni a korszerűtlen elosztó hálózatok kicserélésével, vagy törpe vízműrendszer keretében.

A *törökszentmiklósi járás* is számos helyen kedvezőtlen hidrogeológiai felépített-ségű. A kutak 57⁰/₀-a általában magas vastartalmú vizet szolgáltat. Elsősorban ezeken a helyeken (Kengyel, Kuncsorba, Tiszabő és Kétpó) a fennálló ivóvíz-problémát törpe vízmű létesítésével kell megoldani.

A *tiszafüredi járásban* a problémát főként a víz kedvezőtlen vegyi összetétele okozza. A járás 8 községe közül 5-ben (Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaórs és Tiszaszentimre) a távlati ivóvíz-ellátást törpe vízműrendszer keretében kell megoldani.

A *szolnoki járás* a megye legváltozób hidrogeológiai felépítettségű területe, mely két vízföldtani tájegységbe tartozik. A 47. számú vízföldtani tájegységbe eső községekben (Martfű, Tiszaföldvár s az ettől délre eső terület) a felszínközeli rétegekből is magas fajlagos vízhozam értékű s kedvezőtlen vegyi összetételű víz tárható fel, ugyanakkor a 40. számú vízföldtani tájegységbe eső területeken (Besenyszög, Kőtelek, Nagykőrű) részint igen kedvezőtlen vegyi összetételű — magas vastartalmú —, részint alacsony fajlagos vízhozam értékű víz tárható fel (Zagyvarékas, Tiszajenő, Vezseny).

A vízföldtani adottságokat figyelembe véve, Besenyszög, Kőtelek, Nagykőrű, Szajol, Tószeg és Zagyvarékas községekben vízművet kell létesíteni, míg a többi községekben a meglévő kúthálózat sűrítését, illetve a körzeti vízvezetékes hálózat kiépítését kell megvalósítani.

* * *

Mint a bevezető részben már írtuk, a megye területén fennálló ivóvíz-problémát a vízföldtani sajátosságokat szem előtt tartva kell megoldani. Ahhoz, hogy megyrnk ivóvíz-problémája megnyugtató módon rendeződjék, 20 663 m³/nap víz-igény biztosítására és ezzel összefüggően 246 db különböző vízáadó rétegre előirány-zott táplálófurat telepítésére van szükség. Ez a feladat 15 év alatt is csupán állami pénzből nem valósítható meg. Ehhez feltétlenül szükséges elsősorban is az érintett helyi tanácsok anyagi hozzájárulása.

Dr. Molnár Géza

Szolnok megyeiek külföldön

I.

Az ókori olimpiák földjén

Néhai Haris Pál budapesti konzul a magyar—görög kapcsolatok erősítésére és elmélyítésére alapot létesített, amellyel lehetővé tette, hogy egy-egy magyar csoport felkereshesse az európai kultúra legősibb tűzhelyeit, a több ezerévet látott romokat, az antik világ örökéletű remekeit. Ez év júliusában lehetővé vált Görögországba történő kiutazásom és körutazásom. A nyolcemillió Görögország fővárosa, Athén, utunk első állomása. Az első benyomásról nehéz számot adni. A fény és árnyék városa. Görögországnak mintegy 400 akropolisza — magas városa — van, klasszikus értelemben akropolisz alatt az Athénben lévő értik. Ez az ország fővárosának és magának egész Görögországnak legnevezetesebb, legfőbb látványossága. Végre odafent állunk. Lent a modern világváros zaja, most már csak monoton zúgás, fejünk felett pedig a fenségesen hallgató márványrengeteg izzik tüzesen a forró napütésben. Az akropolisz építményei sokkal monumentálisabbak, hatása sokkal lenyűgözőbb, mint az ember várta volna. Pallas Athéné ősrégi szentélye még romjaiban is hatalmas, Periklesz korából származik. Iktinosz és Kalikrátesz építették időszámításunk előtt 447-ben. Tíz évig épült. Az épület 62 nagy és 56 kisebb oszlopon nyugodott. Homlokzatát 50 szobor, 160 méter fríz s 92 metópa díszítette. A dór stílusú oszlopok hatása utolérhetetlen. Bent a templom főhajójában állott Pallas Athéné csodálatos szobra aranyból és elefántcsontból. Oldalt Athéné Niké temploma, kecses ion oszlopaival, s bár a törökök lerombolták, és csak helyszínen maradt darabjaiból restaurálták, a látogatót mégis megragadja az épület tökéletes összhangja és keresetlen bája. A Karyátisok csarnoka, Dyonisosz színháza ejt ámulatba még. A fellegvár sziklafala meredeken zuhan a

mélybe. Csodálatos a kilátás! Munkhia félszigete, Salamis, a messzeségben Akrokorintos kúpja, kéklő ormok. Sunion fok. A monda szerint itt várta Aigeusz király Krétából hazatérő fiát, Théseuszt, s innen vetette magát a mélybe meglátva a fia halálát jelentő fekete vitorlát, amelyet a Minotauruszon nyert győzelem felletti örömben elfelejtettek fehérrel felcserélni. Meghatottan hallgatjuk az avatott vezető szakszerű előadását az építmények koráról, mestereiről, történeteiről, anyagáról, méreteiről, de érezzük, hogy minden tudós-magyarázat fölött áll az, amit ez az építmény önmagáról beszél: az emberi géniusz csodálatos alkotásokra képes. A város középpontjában áll a Stadion. Fehér márványból készült, fejedelmi bőkezűséggel 1895 és 1906 között. Averof alexandriai görög építette, akinek szobra a bejáratnál áll. A régi Stadion helyén épült, amelyet időszámításunk előtt 330-ban Lykurgos létesített. Itt tartották 1906-ban a felújított olimpiák első versenyjátékait. 60 000 ember befogadására alkalmas, hófehér márványstadion, az építőművészet remeke. Méltó hely az olimpiai játékok felújítására, méltó annak magasztos eszméjéhez. Erdős vidéken van az a mintegy 40 kilométer út, melyet Miltiádesz fegyveres hírnöke i. e. 490. szeptember hó 10-én egyfolytában futott meg. Hírül hozta a győzelem hírét, s utána holtan rogyott össze. A marathoni futások megrendezésében azonban emléke ma is él, hirdeti a hősök hazaszeretetét, örök dicsőségét. Olimpia egyike a görögség legsodálato-sabb helyeinek. Szelleme él a mai modern olimpiákon. Az összetartás eszméjében egyesíti erejét, lesz naggyá és hatalmasná. E szerepében leghatalmasabb minden emberi intézmény közül. Nyelvi, faji, vallási különbözőségen túl egyesíti az embereket.

Utunk állomáshelyei: Mykéne, Argos, Epidaurusz, Delphoi, Korintosz, Salamis, s a csodálatosan szép tengeri utak. Találkoztunk a hajó fedélzetén görög emberekkel. Kedvesek, barátságosak, rokonszenvesek. Elmondják, hogy az ország a szőlőből, olajbogyóból és dohányból él. Rengeteg a munkanélküli. A nők nem dolgoznak, nincs számukra biztosítva a munka lehetősége. Naphosszat állnak a tereken az emberek szerszámaikkal az esetleges munkalehetőség reményében. Mesélik, hogy 10-évenként van itt hó, s akkor ez országos szenzáció. 3000 éves pénzük van, a drachma, vásárló értéke azonban igen szegényes. Számunkra teljes szokatlan a vásárlás során divatos alkudozás. A Korintoszi csatorna magyar építőjéről, Türr Istvánról is szólnak. Tudják, hogy magyar volt. Ismerik a magyarországi eseményeket, vezetőink neveit. Országunk építő munkája, sikere reménységgel tölti el őket. Utunk tovább visz. Szűk, hűvös völgy után az Olymposz. Homérosz görög író a nagy, a hatalmas, a nagyon havas, hófödte, tündöklő, sokormú hegyről ír.

A Homérosz által megírt, megénekelt „örökös derű” igaznak látszik, mert a felhők békésen megülnek a hegy derekán, az ormok merészen és tisztán nyúlnak fel az égboltozat végtelen kékjébe. Ahogyan közeledünk, egyre magasabb, egyre félelmetesebb. A régiek csakugyan nem képzelhettek méltóbb lakhelyet isteneik számára. Csodaszép, regényes hely ez! Lent a mélységben rohan a folyó. A folyó mellett nagyon szép liget. S mintha a régi világ újra megjelenne ebben a ligetben. Az egymásba fonódó ágak rejtelmes homályában a szép folyó felett ott susognak Ovidiusz kedves versei, és megelevenedik az ismert történet.

Ott díszlik a babér most is a folyó partján és sötét lombjai között mintha látnánk futni a csodálatosan szép nimfát s nyomában az utána kapó, őt ölelni akaró márvány isten fehér alakját. A folyó habjai pedig tovább zúgnak a tenger felé s mesélik az örök, szép mesét a múlt, a jelen és a jövő egymást szüntelenül váltó nemzedékének.

Utunk véget ért. Szép volt, tanulságos, felemelő. Nem lehet elfelejteni.

Sáfár László

II.

A római olimpia földjén

IBUSZ társasutazás keretében lehetőségem nyílt arra, hogy a XVII. Nyári Olimpiai Játékok idején 6 napos látogatásra eljussak Olaszország fővárosába — Rómába. Róma nevezetességeinek és magának az Olimpiának a megtekintése két olyan esemény, amelyről külön-külön is köteteket lehetne írni. Az ott látottakról néhány érdekességet, személyes élményt szeretnék bemutatni.

IL 18-as repülőgépünk pontosan két órai út után az Olimpia megnyitásának időpontjában ért Róma — az örök város — fölé, és már akkor megcsodálhattuk — igaz, hogy csak madártávlatból — a régi műemlékeket, amelyek kiemelkednek a Tiberis parti fővárosból. A Forum Romanum, Colosseum és a gyönyörű sportlétesítmények, az Olimpiai-Stadion, Márvány-Stadion, Flaminió-Stadion, ahol az olimpiai játékok lezajlottak, amelyeket az újságokból, rádióból, televízióból a magyar közönség is jól ismer.

Nekem már akkor feltűnt, s római séftáim alatt be is igazolódott, hogy e majdnem kétmilliósvilágvárosban ipari üzemetek nem lehet látni. Mint később megtudtam: Olaszországban az ország iparának termelését 96,7%-ban a kisüzemek és a kézműipar adja, és nagyobb üzemek csak az ország északi részén vannak. Ez a tény eléggé szokatlan nekünk, akik hozzá vagyunk ahhoz szokva, hogy itt-

honi utazásaink során itt is, ott is hatalmas ipari létesítményeket látunk.

Feltűnő az, hogy igen sok, néhány alkalmazottal dolgozó kisüzem és főként kézműves van Rómában is, és az egész város tele van — még a legkeskenyebb utcák is, mert bizony itt nem ritka a 3—4 méteres utca — üzletekkel. Az üzletek nagyrésze azonban eléggé messze jár a mi kereskedelmi vállalataink szép és modern üzleteitől. Egy viszonylag szűk helyiség, hegyén-hátán az áruval, az áruk kirakva az ajtóba, vagy felaggatva az ajtófélfára, ez jellemzi az olaszországi üzleteket. Itt még a főutcán, a Via del Corson, mely a budapesti Váci utcának felel meg, sem sokkal különb a helyzet. Igaz, hogy itt már találunk egy-két nagyobb üzletet is. Itt van pl. a Stanga magazin, mely a mi állami áruházainkhoz hasonlít.

Az üzletek körül igen sok az ún. „Bar”. Ezekben kávé, hűsítő italokat, süteményt lehet kapni. A mi kis cukrászdáinkhoz hasonlít legjobban, csak azzal a különbséggel, hogy az üzlet olyan kicsi, hogy bent leülni nem lehet. Ezen úgy segítenek, hogy az üzlet elé két-három kis asztalt — megfelelő székekkel — kitesznek, és aki pihenni akar, ide leülhet és elfogyaszthatja kávéját és hűsítő italát. Érdekesség, a presszókávé mindenütt férfiak főzik, és meg kell mondani, igen jól.

A kereskedelemről beszélve önkéntelenül az életszínvonal kérdése jut eszünkbe. Rövid idő alatt nem lehet ilyen bonyolult kérdést megvizsgálni, és első sorban nem is ezért mentem ki. A számok sem mutatnak meg mindent. Mindenesetre kijelenthetem, hogy a mi életszínvonalunkat nyugodtan össze lehet hasonlítani az olaszországi életszínvonalal, és ebben az összehasonlításban nem maradunk alul.

Ahogy módomban állt érdeklődni, egy jól dolgozó szakmunkás havi keresete 40—60 000 líra körül van. Hadd tegyek közbe itt is egy érdekességet, azt, hogy mikor megmondták a szakmunkások keresetét, megkérdeztem, hogy milyen szakmabeli szakmunkásról van szó, akkor nem a mi gondolkodásunknak megfelelő szakmunkásra — esztergályosra, lakatosra asztalosra stb. gondoltak, hanem pincérre, sofőrre, tehát azokra, akikből Rómában a legtöbbet lehet találni.

Maradjunk azonban az életszínvonalnál. Egy jó „szakmunkás” tehát vehet a havi keresetéből, ha egy dologra fordítja:

Olaszországban:	Magyarországon:
2,5 öltöny ruhát	2 öltöny ruhát,
8 pár cipőt,	6 pár cipőt,
20 db inget,	20 db inget,
100 ebédet,	120 ebédet,
150 db mozijegyet,	400 db mozijegyet,
250 doboz cigarettát.	600 dob. cigarettát.

Mindkét helyen azonos minőséget vettem figyelembe.

Csak egy néhány áruféleséget soroltam fel, ehhez még hozzá szeretném tenni azt, hogy magasak a lakbér költségek, a dolgozók fizetésének 25%-a és a helyi közlekedés költségei. Az autóbuszokon, trollibuszokon, villamosokon átszállójegy nincs — csak vonal. A vonaljegy magyar pénzbe átszámított ára napszaktól függően 1 Ft-tól 2 Ft-ig terjed. Drágák a hűsítőitalok is, pedig ebből, tekintve, hogy a hőség igen nagy, sokat fogyasztanak. Ebből az összehasonlításból is láthatjuk, hogy nálunk valamivel jobban ki lehet jönni a fizetésből, mint Olaszországban. Nem is beszélve arról, hogy az állandó munkalehetőség sincs ott biztosítva. Igen kíváncsi lennék most én is arra, hogy mi történt azzal a sok ezer emberrel, akik csak az olimpia idejére voltak alkalmazva.

Az olaszok igen kihasználják a nagy idegenforgalmat. Az egyik tájékoztatóból hallottuk, hogy 1959-ben 17 millió külföldi látogatója volt Olaszországnak. Ebben az évben — tekintettel az Olimpiára — ez a szám még növekszik.

Az árak nincsenek megszabva, mint nálunk, hanem szabad alku tárgyai. Így gyakran előfordul, hogy ugyanaz az áru ára között 50—60, de még 100%-os eltérés is van. A mi penzióknkban is szám-

talanszor előfordult, hogy ékezés alkalmával egy-egy turista lelkendezve újságot, hogy milyen olcsón sikerült neki egy-egy ajándékot beszerezni, csak akkor lepődött meg, mikor egy másik viszont megmondta, hogy ő ugyanazt az árut még olcsóbban vette meg.

Hiányos lenne a beszámoló, ha nem foglalkoznék Róma nevezetességeivel.

Rómában igen sok múzeum, képtár, palota, templom, kút és a régi római idők-ből származó épület, rom van. Igen szokatlan, de mégis meglepő, hogy a modern, új épületek között itt is, ott is régi történelmi romokat, vagy román, gótikus, reneszánsz és barokk stílű épületeket látunk. Igen érdekes az 1950-ben épült Termini pályaudvar modern épülete. Teljesen síma homlokzata tiszta fehér márványból és üvegből van. Előtte védőponyvára emlékeztető kiugró tető. A pályaudvar épületének területi elhelyezkedése teljesen szabálytalan. Közvetlenül mellette láthatók a Servius Tullius-féle ókori városfal maradványai. Azért épült asszimetrikusan, hogy az ókori történelmi emléke megmaradjon.

Városnézésem ideje alatt talán leginkább megcsodáltam a Colosseumot. Ennek a hatalmas méretű, elipszis alakú épületnek az építését még 72-ben kezdték el, és 8 év alatt építették fel. 4 emeletes, 57 m magas. Az újabb kutatások szerint a Colosseumban — hivatalos neve Amphitheatrum Flavium volt — 50 000 néző számára volt hely. A nézőtér három részre oszlott. alul ültek a nemesek, középen a római polgárok, a legfelső rész a nép számára volt fenntartva. A 3 m magas emelvényen volt a császári páholy, itt foglaltak helyet a szenátorok, papok is. Ma már csak romjai láthatók, de hatalmas méreteivel ma is lenyűgözi a nézőjét.

Nem kevesebb érdeklődésre tarthat számot a fórum közepén emelkedő Trajanus oszlop. 40 m magas, 19 hatalmas márványtömbből álló oszlop, amelyen 200 m hosszú spirálalakú dombormű örökíti meg Trajanus császár *Dácia* ellen viselt hadjáratait. A domborművön 2500 alak látható, az egész olyan, mint egy „antik képeskönyv”, amely alul a császár indulásával kezdődik, majd a Dunán való átkelés után különböző haditetteit mutatja be. Ha arra gondolunk, hogy ez az oszlop 113-ban, tehát majdnem 1900

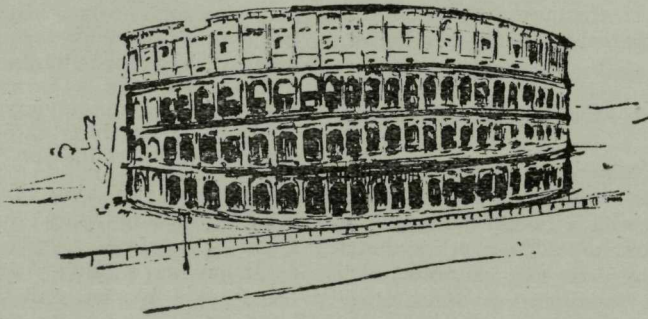
évvel ezelőtt készült el, önkéntelenül is tisztelettel tudunk azokra visszaemlékezni, akik felállították és a domborművet rávésték. Az oszlop tetején Szt. Péter szobra áll, melyet 1587-ben helyeztek rá.

Meg kell még emlékezni a Pantheonról, amely az antik Róma legépebben maradt emléke. I. e. 27-ben épült. Pogány templom volt, amelyből később az istenszobrokat eltávolították és keresztény

oltárokkal pótolták. Külseje azelőtt más lehetett, de 80-ban leégett és Hadrianus császár építtette újjá, ekkor kapta kerek alakját és híres kupoláját.

A 2000 éves város sok-sok látnivalója, emléke és élménye kívánczik még tollam hegyére, de ez a néhány mozaik is ízelítőt ad ezernyi szépségéről.

Soós István

Galambos Lajos: *Dűlőutakon*

Budapest, 1959. Kossuth Könyvkiadó, 161. p.

Sokan földindulásnak tartották az elmúlt esztendőben a parasztság beáramlását a termelőszövetkezetbe. Szolnok megyében valóságos csoda történt — mondották egyesek. Vajon tényleg csoda volt-e, hogy a parasztság az új utat választotta? Erre a kérdésre keresi a feleletet *Galambos Lajos*, a fiatal, tehetséges író és újságíró.

Hetekig járta Szolnok megyét 1959 tavaszán Galambos Lajos. Új idők krónikásaként kereste az okokat, amelyek a nagy változást előidézték. Szorgalmasan járt faluról falura, tanyáról tanyára. Nem a számszerű adatok érdekelték elsősorban, hanem az emberek tudatának változásai. Hogyan szánta rá magát az „enyém” bűvöletében élő, az újtól féltő, a régihez görcsösen ragaszkodó parasztember arra, hogy az előtte bizonytalan új utat válassza? *Dűlőutakon* című könyvében kutatásának, keresésének eredményeit adja közre.

Nehéz lenne meghatározni a tíz éves kis könyv műfaját. Riport is, napló is, és talán egy későbbi regény alapanyagát is felfedezni véljük benne. A műfaji meghatározatlanság talán annak a következménye, hogy az író igen gyorsan a közrendelkezésre akarta bocsátani krónikáját.

Meg kell mondanunk, hogy ettől a bizonytalanságtól eltekintve komoly írói és újságírói erényeket csillogtat a könyv. Elsősorban a megfigyelések pontossága, az, amely megbízható krónikává tesz. Lényegében egy hosszú és meg-megújuló vitasorozat, amelyben az író nyírségi szülőfalujában Sándorral, egy 12 holdas egyéni gazdával vitatkozik, aki becsületes gondolkodású, de gyanakvó és nehezen meggyőzhető ember. Az író kirándul

Szolnok megyébe és tapasztalatait sorrendre ennek a Sándor gazdának mondja el. Tehát kételyeit más szájába adja, és mindjárt válaszol ezekre a kérdésekre. A válaszokat nagyon őszintén, nagyon emberi módon kezeli és keresi. Nagyon vigyáz egyrészt arra, hogy érvelése ne legyen sematikus, másrészt arra, hogy ugyanakkor állításait egész sor adattal támassza alá. Példa erre Péli János tiszauzi emberrel történt beszélgetése. A tehetős, szorgalmas Péli nem hozakodott elő sémákkal, elmondta, milyen nehéz volt. Elmondta, hogy a felesége gyomorgörcsöt kapott az izgalomtól. Meg azt, hogy attól sem félt, hogy betagosítják. De hát a változás a levegőben van. Nem lehet ellenállni. Meg aztán „hat motor, elsőosztályú föld, és milliókat lehet termelni. Elképzelni sem tudja, milyen gazdaságot lehet ott csinálni.”

Nem, Péli Jánosnak és a többi Péli Jánosnak nem volt könnyű a döntés. Hogy mennyire nem volt, azt esetek sorával illusztrálja a szerző. De ezekben az illusztrációkban az is ott van: az emberek megértették a változás szükségességét. Ezer és egy eset bizonyítja, tisztán látták, milyen lesz a jövő. De az emberi lélek bonyolult jószág, és az értelmi felismerést nehezen követte az érzelmi tisztázódás. Így hát a szerző folytatta a beszélgetéseit, vizsgálódásait.

Vannak a könyvnek megdöbbenően élesen ható, detektívrégényszerűen izgalmas részei. Ilyen a mezőhéki kirándulás leírása. Nagyon érdekes, ahogyan a jellemeket boncolgatja. Miért lépnek be többen az Augusztus 20-ba, mint a Tánacsicsba? Hiszen mindkettőben kitűnő a vezető. Mi a bizalom? Ki miért kapja?

Igy bonyolódnak ennek a naplónak a sorai. Megannyi novellatéma, talán három filmrevaló is kikerülhetne a vázlatokból. Mert azok. Szuggesztív erejű részletek váltakoznak elnagyolt, sietős sorokkal. Látszik a sietség, amelyik hasznos, mert erre a könyvre szükség volt, és azokban a megyékben, ahol most forrong a föld, szükség is van. Azonban, ha nem is most, de a közeljövőben a tehetséges írónak hozzá kell látnia a rendszerezéshez, a feltorlódott élmények művésziileg elmélyült, alapos ábrázolásához.

Van egy gyengéje is a könyvnek. Az élet a maga teljességében a megyében játszódó részekben mutatkozik meg. Jóval gyengébbek, bizonytalanabbak azok a részek, amelyek szülőfalujában játszódnak. Az író minden igyekezete ellenére vérszegény és erőtlen marad az ellenpólus, Sándor, a rokon gazdálkodó.

A vitakérdések mintha csak azért hangzanának el, hogy előhívják az újabb és újabb élményből fakadó Szolnok megyei részleteket. Ezt a formát bizvást elhagyhatta volna a szerző. Talán úgy összefogottabb lehetett volna a kompozíció.

A kisebb hibáktól eltekintve öszintén örülünk, hogy elolvashattuk Galambos Lajos érdekes, izgalmas riportját a nagy változás tavaszáról. Örülünk, mert egy külsit kívülről láttuk magunkat, gondjainkat, örömeinket. Megtanít ez a könyv szeretni az embert a maga bonyolult ellentmondásosságában. És az emberekkel folytatott bánásmódban mindenkéltől türelemre, megértésre tanít. Örülünk a könyvnek, és azzal az érzéssel tesszük le, hogy nagyon sokat használt a mi ügyünknek, a fejlődő, erősödő szocializmus ügyének.

Hernádi Tibor

A magyar Tanácsköztársaság történetének forrásai a magyar állami levéltárakban

Budapest, 1960. Akadémiai Kiadó. Magyar Országos Levéltár kiadványai.
I. Levéltári leltárak. 2.

Az Akadémiai Kiadó a közelmúltban jelentette meg azt a kötetet, melyben nagy létszámú munkacsoport a magyar Tanácsköztársaság forrásait adta közre. A kutatók nagy örömmel fogadták a kiadványt, hiszen eddig hasonló útmutató nem állt rendelkezésünkre. E nagy jelentőségű munka eligazítást ad arra vonatkozóan, hogy az Országos Levéltárban, a Hadtörténeti Levéltárban, a Központi Gazdasági Levéltárban, az egyes minisztériumi és a különböző területi állami levéltárakban a Tanácsköztársaság időszakából milyen iratanyagokat őriznek.

Az összeállításban meggyőződhetünk arról a sajnálatos tényről, hogy a *Tanácsköztársaság Szolnok megyei eseményeiről megyeszékhelyünk levéltárában nagyon kevés forrásanyagot találhatunk*. Az összeállítás szerint Jász-Nagykun-Szolnok vármegye direktóriumának iratai közül az alispán regisztraturában mindössze két csomó iratot és néhány segédkönyvet, majd külön három csomó

iratot tartanak nyilván. Ezekből főleg a munkáshatalom szociális és kulturális intézkedéseire kapunk adatokat.

Az egyes járási munkás-, paraszt- és katonatanácsainak irataiból, sajnos, még az előzőnél is kevesebb maradt meg; összesen 3 csomó irat és 2 segédkönyv van a Szolnoki Állami Levéltárban. Hasonlóan szegényes Kisújszállás és Túrkeve munkás-, paraszt- és katonatanácsainak iratanyaga. Az egyes községek forrásanyagát illetően sem jobb a helyzet, noha *a községi előljáróságok regisztraturáiban több anyag található, mint amennyit az összeállítás felsorol*. Nagyon értékes adatokat tartalmaz pl. Újszász és Kunszentmárton község közgyűlési jegyzőkönyve, pedig ezeket nem említi a kötet. Kár, hogy ugyancsak figyelmen kívül hagyja az igen értékes jászberényi plakátgyűteményt.

Örvendetes azonban az a tény, hogy e sorok írójának 1958–59-ben a Szolnoki Állami Levéltárban végzett kutatása óta újabb dokumentumok kerültek leltárba.

Legalábbis erre kell következtetnünk abból, hogy az összeállításban felsorolt iratanyag jó részét az említett években a levéltár nem tudta a kutatók rendelkezésére bocsátani.

A kiadvány bevezetőjéből megtudjuk, hogy az összeállítók főleg a Tanácsköztársaság időszakában keletkezett iratokról kívántak számot adni, és nem sorolták fel a munkáshatalom bukása után keletkezett, arra visszatekintő iratanyagokat. Az összeállítás így is nagyon hasznos, de megjegyezni kívánjuk, hogy elengedhetetlenül szükséges újabb kötetben a Tanácsköztársaság bukása után keletkezett, s a proletárdiktatúrára vonatkozó forrásanyag leltári jegyzékének megjelentetése. Ezek az iratok (bíróági perek, fegyelmi ügyek aktái) nélkülözhetetlenek a kutatások során. Ugyancsak igen fontos lenne annak az anyagnak a közlése is, melyet a Párttörténeti Intézet archivumában őriznek.

A levéltári anyag felsorolása után az összeállító közli a Tanácsköztársaság Szolnok megyei történetére vonatkozó

irodalmat is, megemlítvén Scheftsik György „Jász-Nagykun-Szolnok vármegye múltja és jelene”, valamint Kele József „Vörösök Szolnokon és a Jászságban” című műveket. Az előbbihez azt a megjegyzést fűzi, hogy az „nem forradalmi szemléletű”. Ez az enyhe fogalmazás azonban legalábbis pontatlan, mert az igazság az, hogy az említett könyv ki-mondottan ellenforradalmi. Az pedig már egyenesen félrevezető, hogy Kele munkáját megjegyzés nélkül hagyja, mikor pedig a kötet nem más, mint egy ellenforradalmár visszaemlékezése. Sajnálatos az is, hogy az irodalom felsorolásából kimaradt az első kommunista szellemű kísérlet a Tanácsköztársaság Szolnok megyei eseményeinek összefoglalására: Kemény Csabáné Kalocsai Róza „A megye munkásmozgalmi múltjából” című írása (Jász-kun-ság, 1955. 3. és 4. sz.).

Az összeállítás e hibák ellenére is jól használható kézikönyv, s további köteteit nagy érdeklődéssel várják e korszak kutatói.

Szabó Lajos

E SZÁMUNK MUNKATÁRSAI:

Majoros Károly, az MSZMP Szolnok megyei bizottságának munkatársa (Szolnok); dr. Varga Lajos gimn. tanár, a Tiszazugi Földrajzi Múzeum vezetője (Tiszaföldvár); dr. Váczy Mihály, a Szolnok Megyei Növényvédő Állomás főagronómusa (Kenderes); dr. Mezősi Károly gimn. tanár, a Kiskun Múzeum vezetője (Kiskunfélegyháza); Kató István, a Vízügyi Igazgatóság műszaki főelőadója (Szolnok); dr. Gyórfy Lajos ált.

isk. tanár, a Túrkevei Múzeum vezetője (Túrkeve); dr. Molnár Géza, a Megyei Tanács Tervosztályának főelőadója (Szolnok); Sáfár László általános isk. igazgató (Karcag); Soós István, a Megyei Tanács Tervosztályának vezetője (Szolnok); Hernádi Tibor, a Szolnok Megyei Néplap rovatvezetője (Szolnok); Szabó Lajos, a TIT Szolnok megyei szervezetének szaktitkára (Szolnok).

A TÁRSULAT ÉLETÉBŐL

Az 1960/61. év ismeretterjesztési irányelvei

Az ismeretterjesztő munka területén az elmúlt év eredményei jelentős előrelépést mutatnak. Az előadások számszerű növekedését, a tartalmi munka javulását az állami irányítás és a tömegszervezetek összefogása eredményezte. A tömegszervezetek — különösen a KISZ, az az egyes szakszervezeti bizottságok, az MSZBT — felismerték a kölcsönös együttműködés jelentőségét.

A megyei pártbizottság augusztus 4-i ülésén külön kiemelte az eszmei-politikai nevelőmunka jelentősége mellett a tömegszervezetek kölcsönös együttműködésének fontosságát: a párt irányítása, a tömegszervezetek összefogása nélkül nem lehet a tudat formálását eredményesen végezni.

Az 1959/60. év taapszталatai alapján már júliusban megállapodás jött létre az ismeretterjesztő munka szervezeti és tartalmi kérdéseiben a tömegszervezetek vezetőivel. A Megyei Tanács VB Népművelési Csoportja és a TIT megyei szervezete által készített tervezetet a tömegszervezetek megyei vezetői megtárgyalták és jóváhagyták.

Az egységes irányelv kimondja: „Az 1960/61. évi ismeretterjesztő munkát a különböző állami és társadalmi szervezetek közötti teljes és az eddigieknél céltudatosabb együttműködés alapján kell végezni. A megyében folyó ismeretterjesztést társadalmi ügyvé, a párt és az állami szervek irányításával minden tömegszervezet és intézmény közös ügyévé kell tenni. Ettől függ az ismeretterjesztő munka eredményessége, a lakosság szocialista tudatának kialakítása, a materialista szellemű nevelés eredményessége, a szakmai és általános műveltség emelkedése”.

Az irányelv célkitűzéseit az MSZMP KB 1958-ban kiadott művelődéspolitikai irányelvei és a VII. kongresszus határozatai szabják meg.

Az alapvető célkitűzéseket négy pontban lehet összefoglalni:

1. A világnézeti nevelést változatlanul előtérbe helyezzük. *Fokozni kell a burzsoá nacionalizmus elleni harcot, illetve a szocialista hazafiságra való nevelés eredményességét.* Céltudatosabbá tesszük az *idealista világnézet elleni eszmei harcot*, különös tekintettel a *vallásos ideológiára*. A szocialista embertípus kialakítására irányuló törekvéseinkben határozottabban érvényesítjük a *szocialista erkölcsre való nevelést*. Az eddigieknél is nagyobb erőfeszítéseket teszünk azért, hogy *minél többen megismerkedjenek a tudományos szocializmus és a proletárdiktatura elvi alapjaival*.

2. Az ismeretterjesztő munkának tevékenyen hozzá kell járulnia a *dolgozók általános műveltségének emeléséhez*. A szocialista építő munka mind nagyobb és nagyobb szakmai tudást kíván, ennek alapja pedig a széleskörű, korszerű általános műveltség. Amint az MSZMP KB művelődéspolitikai irányelvei leszögezik: *Egész népművelési munkánk célja az legyen, hogy az egyes rétegek sajátos helyzetét figyelembevéve és megfelelő módszereket alkalmazva elérjük: művelt, magasigényű, fejlett ízlésű emberek, valóban „kiművelt emberfők sokasága” legyen népünk.*

Mindezek érdekében az eddigieknél lényegesen szélesebb körű munkát kívánunk végezni. A mezőgazdaság szocialista szektoraiban dolgozók részére az eddigieknél is több lehetőséget kell adnunk ahhoz, hogy az általános műveltség alapjait megszerezhessék, s az esztétikai nevelés érdekében erőteljesebb művészeti és irodalmi ismeretterjesztést kell folytatnunk. Tanulmányozzuk a mezőgazdaság szocialista szektoraiban folyó művészeti és irodalmi ismeretterjesztést, és a leghatásosabb formákat, módszereket általánossá tesszük. Differenciáltab-

bá kell tennünk a városi dolgozók körében folyó, az általános műveltség emelését célzó ismeretterjesztő munkát.

3. A szakmai műveltség növelése céljából az eddigieknél *sokkal szervezetesebb ismeretterjesztő formákat* kell alkalmaznunk. Szakosítjuk a *munkásakadémiákat*, s ezek tematikáját úgy állítjuk össze, hogy a szakmai jellegű előadásokon kívül — az esetben, ha a munkásakadémia szakmai jellegű — világnézeti jellegű és közgazdasági előadások is helyt kapnak bennük. Több gondot fordítunk a *termelés természettudományi és műszaki kérdéseinek ismertetésére*. A mezőgazdaság szocialista szektoraiban az ezüstkalászos tanfolyamokon kívül más szakmai jellegű előadássorozatot is indítunk.

4. Arra törekszünk, hogy *minél több dolgozóban ébresszük fel az igényt az általános- és középiskolákban, valamint a főiskolákon, egyetemeken való továbbtanulás iránt*.

Az irányelv a továbbiakban részletelesen foglalkozik a munkások, a mezőgazdasági szocialista szektoraiban és az ifjúság körében folytatandó ismeretter-

jesztő munka feladataival és formáival.

Az 1960/61. évi ismeretterjesztő munka a TIT megyei szervezetétől is gondosabb, tervszerűbb munkát követel. Mindenek előtt több és alaposabban felkészült előadóra van szükség, növelni kell a Társulat taglétszámát a falusi értelmiség legjobbjából. Gondoskodni kell megyei, járási konferenciákon az előadók tudományos képzéséről. E feladat a szakosztályok vezetőségének aktívabb munkáját igényli, hiszen a jó előadói munka alapja a jól megtervezett belső szakosztályi élet. Erősíteni kell a járási, városi oszdtályok társadalmi vezetését. A megyei Elnökségnek több segítséget kell azon a téren nyújtania, hogy a járási, városi oszdtályok nagyobb felelősséget érezzenek az ismeretterjesztő munkában, éppen ezért növelni kell önállóságukat is.

Az új ismeretterjesztő év feladatai nagyok, de a párt irányításával — a tömegszervezetek kölcsönös összefogása alapján — megvalósíthatók. Bizunk abban, hogy a kezdeti lelkesedés nem hagy alább, és sikeresen viszi előbbre megyénk szocializmust építő munkáját.

Ismeretterjesztő előadók első tanfolyama

A Megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya és a TIT megyei szervezete az ismeretterjesztő munka tartalmi megjavítása érdekében a falusi előadók részére augusztus 1-től 6-ig tanfolyamot rendezett.

A tanfolyamon a megye községeiből, városaiból 61 és Bács megyéből 9 előadó vett részt.

Az egyhetes tanfolyam délelőtti előadásait igen neves előadók tartották: *Dr. Radnai Béla* a kulturális érdeklődésről, *Róka Gedeon* a világnézeti nevelésről, *Szekeres László* a párt falusi propagandamunkájáról, *Majoros Károly* a szocialista hazafiság és burzsoá nacionalizmus kérdéséről, *Dr. Pósa Lajos* a mezőgazdasági ismeretterjesztésről. Ezeket túl *Lévai István* az 1960/61. évi ismeretterjesztő munka feladatairól és formáiról tartott előadást.

A bemutató jellegű délutáni előadások két csoportban hangzottak el. A társadalomtudományi csoportnál *Szabó Ernő* Mikszáth Kálmánról, *dr. Lakatos Károly* és *Csontos Sándor* a serdülőkor problé-

máiról, *Rápolthy Viktor* a magyar népzeneéről, *Gál Gyula* az ateizmus kérdéseiről;

a természettudományos csoportnál *Sas Elemér* a fizikai ismeretterjesztésről, *Pásztor Géza* Barátaink és ellenségeink címmel, *Csizmadia István* az öntözéses gazdálkodásról, *Dohanic János* Atomháború vagy atombéke címmel tartott előadást.

Az ötödik nap délutánján szellemi fejtörőre gyűltek össze a tanfolyam hallgatói.

A tanfolyam befejezésekor *Elek Lajos* elvtárs, a Népművelési Csoport vezetője méltatta az egyhetes munkát. A hallgatóság lelkes részvétele biztosíték arra, hogy az egy hét tapasztalatait gyakorlati munkájukban hasznosítani fogják.

A nyári ismeretterjesztés

Az elmúlt évektől eltérően ebben az évben nyáron is rendkívül nagy érdeklődés mellett a megye több városában ne-

ves fővárosi előadók tartottak előadásokat. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a nyári időszakban is van érdeklődés a jól megválasztott és előkészített ismeretterjesztő előadások iránt.

Június 3., Törökszentmiklós: László Gyula egyetemi tanár „Ősmagyarok nyomában” címmel tartott előadást. *Június 8., Mezőtúr:* a művelődési házban több mint 300 hallgató előtt dr. Mező Ferenc az olimpiák történetéről beszélt. *Június 22., Jászberény:* a szabadtéri színpadon *Ráday Ödön*, az „első magyar békaember” tartott élménybeszámolót. *Július 5., Jászberény és augusztus 5., Karcag:* dr. Anghy Csaba, a fővárosi Növény- és Állatkert igazgatója „Óriások és törpék Kongóban” címmel tartott előadást. *Június 29., Jászberény és július 14., Mezőtúr:* Orbányi Iván, a fővárosi Növény- és Állatkert tudományos osztályvezetője „A dzsungel állatvilága” címmel tartott beszámolókat. A fenti előadások után aktuális játékfilmet vetítettek.

Az előadásokon kívül a TIT megyei szervezete az IBUSZ-szal közösen hat alkalommal szervezett országjáró kirándulást Esztergomba, Aggtelekre, Egerbe,

Miskolcra és Budapestre. A kirándulások iránt eddig még nem tapasztalt érdeklődés nyilvánult meg.

Járási és városi osztályok értekezlete

1960. augusztus 22-én a megyei szervezet Elnöksége értekezletre hívta össze a járási és városi osztályok elnökeit és titkárait. *Szabó Lajos* megyei szaktitkár beszámolója alapján a jövő évi ismeretterjesztő munka szervezeti és tartalmi elvi kérdéseit vitatták meg. A megbeszélésen részt vett és felszólalt *Felcsúti László*, a TIT országos főtitkár-helyettese, *Mészáros Ferenc*, az MSZMP megyei bizottságának munkatársa és *Elek Lajos*, a Megyei Tanács Népművelési Csoportjának vezetője.

Halálozás

1960. augusztus 18-án elhunyt *Dr. Aszódi István* orvos, a tiszafüredi járási osztály elnöke. Megyei szervezetünk tekintélyes, lelkes tagját veszítette el benne.

Lévai István